Ҳақсевар, она юрт, мангу бўл обод!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

Вилоят ижтимоий-сиёсий газетаси ◆ TOŞKENT HAQIQATI

1928 йил 11 декабрда асос солинган • 1995 йил 16 август, чоршанба • № 65 (10.741) • Эркин нархда сотилади

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

ТАШҚИ ИҚТИСОДИЙ АЛОҚАЛАР ВАЗИРЛИГИНИНГ ХЎЖАЛИК ҲИСОБИДАГИ БЎЛИНМАЛАРИНИ ДАВЛАТ ҲИССАДОРЛИК КОМПАНИЯЛАРИГА АЙЛАНТИРИШ ТЎҒРИСИДА

Бозор механизмларини ташқи иқтисодий алоқалар тизимига жорий этишни жадаллаштириш ва ташқи савдони эркинлаштириш жараёнини янада ривожлантириш мақсадида:

1. «Ўзмарказимпекс», «Ўзсаноатмашимпекс», «Инновация», «Ўзташқитранс» хўжалик ҳисобидаги давлат ташқи савдо бирлашмалари, «Марказсаноатэкспорт» хўжалик ҳисобидаги республика ташқи савдо фирмаси ва Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлигига қарашли «Ўрта Осиё транс» хўжалик ҳисобидаги республика ташқи иқтисодий транспорт-экспедиторлик компанияси айни ўша номлар билан очиқ турдаги ҳиссадорлик жамиятлари шаклидаги давлат ҳиссадорлик компанияларига айлантирилсин.

Янги ташкил этилаётган ҳиссадорлик компанияларининг акциялари қуйидаги тартибда тақсимланиши кўзда тутилсин:

ўз қиймати бўйича акцияларнинг 51 фоизи— уларни давлат номидан бошқариш ҳуқуқи билан Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлигига;

ўз қиймати бўйича акцияларнинг 25 фоизи — ташқи савдо компанияларининг жамоаларига;

бозор қиймати бўйича акцияларнинг 24 фоизи — фонд бозорида очиқ сотилиши лозим.

2. Белгилаб қўйилсинки, «Ўзмарказимпекс», «Ўзсаноатмашимпекс», «Инновация», «Марказсаноатэкспорт» давлат ҳиссадорлик ташқи савдо компаниялари, «Ўрта Осиё транс» халқаро автотранспорт юк ташиш давлат ҳиссадорлик компанияси, «Ўзташқитранс» давлат ҳиссадорлик транспорт-экспедиторлик компанияси Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлигига қарашли айни шу ном билан аталувчи хўжалик ҳисобидаги бўлинмаларининг барча мулкий ҳуқуқ ва мажбуриятлари бўйича ҳуқуқий ворислари ҳисобланади ва белгиланган тартибда қуйидагиларни амалга оширади:

Ўзбекистон Республикасида экспорт маҳсулотини ишлаб чиқарувчилар билан тузиладиган шартномалар асосида экспорт, шу жумладан, марказлаштирилган тарзда экспорт қилиш;

Ўзбекистон Республикасидаги буюртмачиларнинг топшириқлари бўйича давлат эҳтиёжлари учун товарлар харид қилиш;

ташқи савдо операцияларини бажаришга оид хизматларни кўрсатиш, экспорт-импорт юкларини жўнатиш ва транспорт хизмати кўрсатиш.

3. Шу нарса белгилаб қўйилсинки, юқорида кўрсатиб ўтилган давлат ҳиссадорлик компаниялари уставларига мувофиқ ўзини ўзи пул билан тўла таъминлаш ва ўзини ўзи бошқариш принциплари асосида иш юритадилар.

4. Ўзбекистон Республикасининг Адлия вазирлиги «Ўзмарказимпекс», «Ўзсаноатмашимпекс», «Инновация», «Марказсаноатэкспорт» давлат ҳиссадорлик ташқи савдо компанияларининг, «Ўрта Осиё транс» халқаро автотранспорт юк ташиш давлат ҳиссадорлик компанияси ҳамда «Ўзташқитранс» давлат ҳиссадорлик транспорт-экспедиторлик компаниясининг уставларини белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказсин.

5. Ўзбекистон Республикасининг Вазирлар Маҳкамаси икки ҳафта муддат ичида мазкур фармонни бажариш юзасидан тегишли қарор қабул қилсин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти
И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1995 йил 14 август.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ ҚАРОРИ

РЕСПУБЛИКА БОҒДОРЧИЛИГИ ВА УЗУМЧИЛИГИДА ИЛМ-ФАННИ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИЛАН ИНТЕГРАЦИЯЛАШНИ ЧУҚУРЛАШТИРИШ ТЎҒРИСИДА

Илмий бўлинмаларнинг тадқиқотларни ташкил этишдаги ва уларнинг натижаларини ишлаб чиқаришга жорий қилишдаги мустақилликларини ошириш, юқори пировард натижаларга эришиш мақсадида Вазирлар Маҳкамаси қарор қилади:

1. Р. Шредер номидаги боғдорчилик, узумчилик ва виночилик илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси корхоналари ва муассасалари жамоаларининг, Ўзбекистон Қишлоқ хўжалиги Фанлари академиясининг Р. Шредер номидаги илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасини Ўзбекистон қишлоқ хўжалиги Фанлари академияси ҳузуридаги боғдорчилик, узумчилик ва виночилик илмий-ишлаб чиқариш корпорациясига айлантириш тўғрисидаги таклифи қабул қилинсин.

Ер фонди ҳудудининг яхлитлиги ва шаклланган ишлаб чиқариш ихтисослашуви корпорация учун сақлаб қолинсин.

2. Ўзбекистон Қишлоқ хўжалиги Фанлари академияси, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ҳокимликлари бир ой муддатда боғдорчилик, узумчилик ва виночилик илмий-ишлаб чиқариш корпорацияси бўлинмаларини жамоа хўжаликларига ҳамда хўжаликларнинг бошқа нодавлат шаклларига айлантиришга доир ташкилий-иқтисодий чора-тадбирларни амалга оширсинлар.

Корпорацияга Вазирлар Маҳкамасининг «Ўзбекистон Республикаси қишлоқ хўжалигида иқтисодий ислоҳотларни янада чуқурлаштириш чора-тадбирлари тўғрисида» 1993 йил 7 январдаги қарори 1-бандининг хўжаликларнинг асосий воситалари ва бошқа мол-мулкини меҳнат жамоаларининг мулки қилиб текин бериш ҳақидаги қисмининг амал қилиши жорий этилсин.

3. Боғдорчилик, узумчилик ва виночилик илмий-ишлаб чиқариш корпорациясининг таркибига ва унинг ижроия аппарати тузилмасига розилик берилсин.

Белгилаб қўйилсинки, илмий-ишлаб чиқариш корпорацияси:

Илмий муассасалар ва экспериментал хўжаликларнинг ихтиёрий бирлашмаси ҳисобланади. Корпорация таркибига кирувчи муассасалар ва хўжаликлар хўжалик мустақилликларини ва юридик шахс ҳуқуқларини сақлаб қоладилар. Корпорация таркибига ўзларининг илмий ва иқтисодий манфаатларининг умумийлиги асосида идоравий бўйсуниши ва мулкчилик шаклларидан қатъий назар бошқа ташкилотлар ва муассасалар ҳам ихтиёрий равишда киришлари мумкин;

Корпорация аъзолари билан келишган ҳолда илм-фан ва эришилган ютуқларни ишлаб чиқаришга жорий қилишнинг марказлаштирилган фондларини, шунингдек, суғурта, захира ва бошқа фондларни ташкил қилади.

4. Қуйидагилар илмий-ишлаб чиқариш корпорациясининг асосий вазифалари этиб белгилансин:

илмий тадқиқотларнинг даражасини ошириш, мевали ўсимликлар ва узумларнинг юқори маҳсулли янги навларини яратиш, боғдорчиликда, узумчилик ва виночиликда самарали технологияларни ишлаб чиқиш ҳамда жорий қилиш;

илмий ходимлар, мутахассислар ва ходимларнинг меҳнатини уларнинг илм-фанга ва амалиётга қўшаётган аниқ ҳиссаларига боғлиқ равишда рағбатлантириш;

илмий тадқиқотлар соҳасида хорижий мамлакатлар билан кооперацияга киришиш ва илмий тадқиқотлар ишланмаларини жорий этиш.

5. Ўзбекистон Қишлоқ хўжалиги Фанлари академияси давлат дастури бўйича бажариладиган илмий тадқиқотларни, капитал қурилишни ва илмий муассасалардаги болалар боғчаларини бюджетдан маблағ билан таъминлашни илмий-ишлаб чиқариш корпорациясида сақлаб қолсин.

6. Боғдорчилик, узумчилик ва виночилик илмий-ишлаб чиқариш корпорацияси Ўзбекистон Қишлоқ хўжалиги Фанлари академияси, Адлия вазирлиги, Фан ва техника давлат қўмитаси билан келишган ҳолда бир ой муддатда корпорация уставини ишлаб чиқсин ва тасдиқласин.

7. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг 1977 йил 28 сентябрдаги 620-сон қарори ўз кучини йўқотган деб ҳисоблансин.

8. Мазкур қарорнинг бажарилишини назорат қилиш Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг деҳқончилик саноати мажмуи бўлимига юклансин.

Вазирлар Маҳкамасининг Раиси
И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1995 йил 14 август.

1 СЕНТЯБРЬ — ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ МУСТАҚИЛЛИК КУНИ

- ИСТИҚЛОЛ ЙИЛЛАРИНИНГ ҚАЙСИ ВОҚЕАЛАРИ ЁДИНГИЗДА ҚОЛДИ?
- У СИЗГА НИМА БЕРДИ?
- МУСТАҚИЛЛИКНИ МУСТАҲКАМЛАШГА ҚАНДАЙ УЛУШ ҚЎШДИНГИЗ?

ТАРАҚҚИЁТИМИЗНИНГ ОЙДИН ЙЎЛИ

Э. ШАЙХОВ,
Тошкент Давлат аграр университети ректори, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган фан арбоби, академик

— РЕСПУБЛИКАМИЗ асрий орзусига эришганига тўрт йил бўлмоқда. Аслида бу унчалик катта давр эмас. Лекин бу йиллар мобайнида мамлакатимизда амалга оширилган ишлар кўлами беқиёсдир. Менинг ёдимда муҳрланиб қолган воқеалар кўп. Мустақил Ўзбекистоннинг дунё ҳамжамиятига тенг ҳуқуқли аъзо бўлиши, қатор давлатлар билан дипломатик алоқалар ўрнатилиши, иқтисодий-ижтимоий тараққиёт борасида ўз йўлимизни танлаганлигимиз, юртбошимиз томонидан аниқ тамойилларнинг белгилаб берилиши, миллий валютамизнинг пайдо бўлиши, бозор муносабатларига ўтишда энг муҳим муаммоларни босқичма-босқич ҳал этилаётганлиги тарихимиз саҳифаларида ўчмас из қолдирмоқда.

Шу ўринда собиқ Олий Кенгашнинг депутати сифатида одил ва демократик принциплар мужассам топган асосий Қомусимиз-Ўзбекистон Конституциясини қабул қилишда кўплар қатори иштироким бўлганлиги менга катта қувонч бағишлаганлигини таъкидлаб ўтмоқчиман.

Ўзбекистоннинг иқтисодий-ижтимоий равнақ топишида изчил рўёбга чиқариб борилаётган ислоҳотлар муҳим аҳамият касб этмоқда. Саноат корхоналари, жамоа хўжаликларида иш услублари ўзгарди ва улар ижобий натижалар бера бошлади. Энг муҳими, мулк давлат тасарруфидан чиқарилиб, ўз эгасини топмоқда. Қишлоққа саноатнинг кириб бориши жадаллашди, чет эл сармояларига йўл очилди. Ислоҳотлар меваси бўлган — кичик, қўшма корхоналарнинг кўпайиб бориши ишчи ўринлари сонига барака киритмоқда.

Ижтимоий ҳаётимиз ҳам анчагина унутилмас воқеаларга гувоҳ. Мен бу борада Президентимизнинг оқилона сиёсати туфайли Ўзбекистонда тинчлик, осойишталик, хотиржамлик барқарор топганлигини назарда тутяпман. Юртбошимиз тинчликсеварлик сиёсатини фақат ўз мамлакатимиздагина эмас, Марказий Осиё минтақасида ҳам қатъий юргизаётганлиги халқимиз дилида ифтихор уйғотмоқда.

Ўтган даврнинг муҳим хусусиятларидан яна бири — Ўзбекистоннинг келажаги буюклигига халқимизда зўр ишонч ҳосил бўлганлигидир. Республикада Президент ваколатининг 2000 йилгача узайтириш бўйича умумхалқ референдуми муваффақиятли ўтганлиги бунинг яққол далилидир.

Маънавият ҳар жиҳатдан юксалди. Аждодларимиз қадрияти, ўтмиш маданиятимизнинг тикланаётганлиги бунга ёрқин мисолдир. Илм-фан ривожи ёш мамлакатимизни мустаҳкам оёққа турғазиш учун малакали мутахассислар тайёрлаш борасида бир қатор ўзгаришларга олиб келди. Хусусан, университетимиз хорижий давлатлар олий таълим муассасалари билан алоқаларни кучайтирди. Дорилфунунда халқаро алоқалар бўлими ташкил этилди. Ўқув масканимизнинг қатор профессорлари, ўқитувчилари АҚШ, Германия, Голландия, Швейцария, Англия, Туркия каби иқтисоди тараққий этган қатор мамлакатларда бўлиб, фермерлар тайёрлаш, бозор муносабатларига ўтишда олий таълимнинг хусусиятлари, қишлоқ хўжалигида лойиҳавий таҳлил ва бошқа мавзулар бўйича тажриба алмашиб қайтдилар.

Университетда эндиликда ўтиладиган дарслар дастури ҳам бугунги кун талабига мос равишда қайта шаклланди. Унинг асосий йўналиши маълум ихтисосликка қаратилган бўлса ҳам мағзига ҳар томонлама етук, маънавий, сиёсий баркамол мутахассислар тайёрлаш ғояси сингдирилди.

Бу дастурга кўра талабалар Президентимиз китоблари, фармонлари, Олий Мажлис ҳужжатлари, ҳукумат қарорларини чуқур ўрганишмоқда. Биз ўрта мактаб, олий ўқув юрти, илмий-тадқиқот муассасалари тизимида ҳам алоқаларни мустаҳкамлаяпмизки, бу мутахассислар тайёрлашда катта аҳамиятга эга.

Мустақиллик йиллари ичида ишбилармонликка даҳлдор бўлган қатор янги ихтисосликлар бўйича мутахассислар тайёрлашга киришдик. Ана шундан келиб чиқиб лабораториялар кенгайди, кафедралар сони кўпайди.

Университетни ўзига хос шаҳарчага айлантириш борасидаги ҳаракатларимиз сусайганича йўқ. Янги ўқув бинолари қад кўтарди. Тиббий, маданий-маиший тармоқлар хизмат кўрсатмоқда. Шуни алоҳида қайд этиш керакки, республикамиз мустақиллигини мустаҳкамлашда унинг ҳар бир фуқароси, ўз улушини қўшиши, ишлаб чиқаришда ёки ижодда бўлсин, эл манфаатини кўзлаб, фидокорлик кўрсатиши лозим. Хусусан, ўз ҳиссамга келганда ўтган давр бесамар бўлмади. Ректор сифатидаги бурчимни бажаришдан ташқари «Истиқлол ва истиқбол» деб номланган рисолам нашрдан чиқди. Унда республикамизда мустақиллик йиллари ичида рўй бераётган иқтисодий, сиёсий, маънавий ўзгаришлар ҳақида гап боради. Бир қатор соҳаларда эришилган натижаларни таҳлил этиб беришга ҳаракат қилдим.

Хулоса қилиб айтганда, мустақиллик бизнинг иш услубимизда салмоқли ўзгаришларга олиб келмоқда, тафаккуримизни бойитиб, дунёқарашимизни кенгайтирмоқда. Халқаро ҳамжамиятдаги муносабатларимизнинг такомиллашувида муҳим аҳамият касб этмоқда.

МУНОСИБ ҲИССА ҚЎШЯПМИЗ

У. СОАТОВА,
Оққўрғон туманидаги «Озод» жамоа хўжалиги пиллакори, Қаҳрамон она

ЮРТИМИЗ мустақил бўлгандан буён эсимда қолган яхши ишлар кўп. Аввало, Ўзбекистонда тинчлик, хотиржамлик бўлиб келаётганлигидан ўн бир фарзанднинг онаси сифатида дилим яйрайди, эртанги кунимизга ишонч кучаяди. Барака топкур Президентимизнинг кўп болали оилаларни, ночорлар, ногиронларни доим қўллаб-қувватлаб, хайрли ишларга бош-қош бўлаётганликларига ҳаммамиз гувоҳмиз. Халқимизда қимирлаган қир ошар деган гап бор. Бировга қарам бўлиб ўтирадиган замон эмас. Боқиманда бўлмаслик учун қўлидан иш келадиган ҳар бир одам меҳнатдан четда турмаслиги керак.

Ўзимдан мисол. Отасининг ёки ёнимизга кирган фарзандларимизнинг топганларига қараб турмайман. Кучим, қувватим бор. Ҳар йили қурт тутаман. Бу йил бир ярим қутидан 120 килограмм пилла топширдим.

Хўжалигимизда буғдой ўрими бошланиши билан қўлимга ўроқ олиб далага чиқдим. Ахир нон ҳаммамизнинг ризқи-рўзимиз, у дастурхон файзи эканлигини ҳар биримиз яхши тушунамиз-ку. Умр йўлдошим Меливой Соатов билан дастлаб бир гектар ердаги буғдойни ўрдик, болалар ҳам кўмаклашишди. Кейин яна шунча гектарга қарашиб юбордик. Меҳнатимизга яраша ғалла билан таъминландик. Шуниси яхшики, хўжалигимиз бизга мунтазам озиқ-овқат маҳсулотлари бериб туради. Ун, ёғ, гуручда ҳеч узилиш бўлмайди. Одамлар ўзларига кўрсатилган ғамхўрликдан хурсандлар, долзарб пайтларда хўжаликка аъзо бўлмаган хонадон бекалари, вақтинча ишламаётган кишилар ҳам ёрдамга шошиладилар.

Ҳамма қатори байрам арафасидамиз. Хўжалигимиз, бригадамизнинг юзи ёруғ. Давлатга пилла, ғалла топшириш режаларини ортиғи билан адо этдик. Ниятимиз улуғ: Юртда доим тинчлик бўлсин, бундан кейин ҳам ҳар биримиз ҳалол меҳнатимиз билан мамлакатимиз бойлигига бойлик қўшаверайлик.

Тадбиркорлик — давр талаби

ХУСУСИЙ ФЕРМА — ТАЖРИБА МАКТАБИ

Хусусийлаштириш, наслчилик ва озуқа. Якшанба куни Чиноз туманидаги Муқимий номидаги хусусий чорвачилик хўжалигида бўлиб ўтган республика фермерларининг кўргазмали семинар-кенгаши ана шу долзарб мавзуга бағишланди.

РЕСПУБЛИКА қишлоқ хўжалик вазирининг биринчи муовини Х. И. Исканов бошқарган мазкур семинар-кенгаш ишида Тошкент вилояти ҳокимининг биринчи муовини Т. Мирёқубов, Тошкент вилояти ва республикадаги барча вилоятлар ҳокимликлари деҳқончилик-саноат уюшмаларининг мутасаддилари, уларнинг чорвачилик бўйича биринчи муовинлари, Чиноз тумани раҳбарлари, олимлар, мутахассислар, чорвачиликка ихтисослашган ҳиссадорлик жамиятларининг раислари, чорвадор фермерларнинг вакиллари иштирок этдилар.

Муқимий номидаги хусусий чорвачилик фермаси ҳовлисига йиғилган семинар-кенгаш қатнашчиларини бир савол қизиқтирарди. Республика миқёсидаги бу катта йиғин нима учун бу ерда ўтказилаяпти? Хусусий мулк эгаси, тадбиркор Муқим Эрхўжаевнинг ўзи ким? У бундай эътиборга қандай қилиб мушарраф бўлди?

Сирасини айтганда бу ферма тумандаги дадил оёққа туриб олган «Шоҳиста», «Нур», «Чашма» сингари ўнлаб хусусий жамоаларнинг бири. Уларнинг бугунги иши, фаолияти ибратга лойиқ.

Муқим Эрхўжаевнинг асли касби зоотехник. «Гулзоробод» ва «Йўлтушган» жамоа хўжаликларида ферма мудири, бош зоотехник бўлиб ишлаб, бой тажриба орттирди. 1993 йилдан бошлаб эса, ҳиссадорлик жамиятига айланган фермани бошқарди. Ўшанда ферма қарамоғида 275 бош қорамол бўлиб, шундан 115 боши сигирлар эди. Ўша йил 113 тонна сут, 14 тонна гўшт ишлаб чиқарди. Аммо бу кўрсаткич фермани сотиб олиш учун тўрт киши қўшган маблағ улуши ўртасидаги катта тафовут уни қаттиқ ўйлантириб қўйди. Ахир асосий оғирлик (улушнинг 60 фоизи атрофида) унинг елкасига тушган эди-да. Оддий сут соғувчиларнинг эса пули йўқ эди. Шунинг учун у ўзи бошлиқ ҳиссадорлик жамиятини 1994 йилда хусусийлаштиришга қарор қилди.

Ферма хусусийлашди-ю, ишлар юришиб кетди. Қорамоллар бош сони 407 тага етди. Сут ишлаб чиқариш 193 тоннага, гўшт етиштириш 48 тоннага кўпайди. Бузоқ олиш 14 бошга ошди. Ҳар бир сигирдан 1993 йилда 920 килограмм ўрнига 1608 килограммдан сут соғиб олинди. Соф фойда 1993 йилда 9700 сўм бўлган бўлса, 1994 йилда у 230 минг сўмни ташкил этди. Ёш мулкдор ҳамма олган қарзларидан қутилди.

Жорий йилнинг ҳозирги кўрсаткичлари йил муваффақиятли якунланишидан далолат бермоқда. Жумладан, 1995 йилнинг биринчи ярмида сигирлар бош сони 1993 йилгидан 25 бошга кўпайган. Гўшт ишлаб чиқариш 56 тоннага, сут етиштириш 112 тоннага ортган. Аммо йил якунланишига ҳали анча вақт бор. Бу кўрсаткичлар янада салмоқли бўлмоғи турган гап.

Лекин, минг бор эшитгандан кўра, бир бор кўрган афзал. Оқ халат кийиб олган семинар-кенгаш қатнашчилари жуда катта ер саҳнини эгаллаган ферма бинолари томон йўл олдилар. Ҳар ерда қизғин мусоҳаба давом этди. Ҳар ким ўз дардини, муаммоларини очиқ ўртоқлашди. Бир оғиз сўз билан айтганда ҳамма бирон-бир ибратли нарса, тажриба орттириб, қайтиш орзусида эди.

— Қатъий шартнома асосида иш юритишни йўлга қўйиб олдик, — деди Муқим Эрхўжаев саволларга жавоб қайтариб. — Ходимларимизнинг 70 фоизини янгиладик. Бировни мажбур қилиш йўқ, хоҳлаган одам ишлайди. Бу тадбир жуда яхши самара беряпти. Энди меҳнат интизоми, иш унуми ҳақида бош қотириб юрмаймиз. Ҳамма ўз ишини билиб қилади, зиммадаги вазифани масъулият билан бажаради. Чунки, у бундан тўла ва бутун жамоа билан баббаробар манфаатдор.

Анжуман қатнашчилари ўн беш кун бурун битказилган 100 бош қорамолга мўлжалланган янги бостирмани, молхона ва бузоқхоналарни, қишга жамғарилган пичан ғарамларини ҳавас билан кўздан кечиришди. Моллар рациони билан қизиқишди. Фермадаги ҳамма моллар наслдор эканини эшитиб, сунъий урчитиш қандай йўлга қўйилганини сўраб-суриштиришди. Кўргазмали мулоқот пайтида ҳиссадорлик жамиятлари раҳбарлари Фарғона вилоятининг Бувайда туманидан А. Тошев, Андижон вилоятидаги «Зарбдор» жамоа хўжалигидан И. Қодиров, «Ўлмас» хусусий ҳиссадорлик жамиятининг раиси Р. Давронов ва бошқалар ўз тажрибалари билан ўртоқлашдилар ва М. Эрхўжаевнинг хусусий фермаси ўзлари учун тажриба мактаби бўлганлигини таъкидладилар.

Хусусийлаштиришда гап кўп, дейишди мулоқот иштирокчилари. Мулк ҳақиқий ўз эгаси қўлига тегмагунча ишда кўнгилдагидай силжиш бўлмайди. Президентимиз таъкидлаганидек, мулкни хусусийлаштирмасдан туриб, меҳнатга муносабатни тубдан ўзгартириш мумкин эмас. Ҳозир республикамизда 1,5 мингдан ортиқ ферма хусусийлашган.

Ҳозир ҳамма соҳа, ҳамма жабҳада хусусийлаштириш бормоқда. Вақт ислоҳотларнинг иккинчи босқичи учун ишлаяпти. Энди биз давр тақозосига кўра ўзимизни ер, мулк эгаси, ҳақиқий мулкдор, деб ҳисоблашимиз керак.

Семинар-кенгашда чорвачиликни ривожлантиришнинг бир қатор муҳим соҳалари тилга олиб ўтилди. Биринчи галда наслчилик, ширали озуқалар тайёрлаш ва зооветеринария хизмати масалалари хусусида жиддий гап борди. Наслчиликсиз чорвачиликнинг истиқболи йўқ, деган қатъий фикр ўртага ташланди. Қорамоллар зотини яхшилаш пастга кетишнинг олдини оладиган бирдан-бир оқилона йўлдир.

Чорва озуқаси заҳираларини мустаҳкамлашда сомон ва оралиқ экинлари экишнинг аҳамияти жуда катта. Айниқса, ғалласи ўриб олинган ерларга такрорий экин сифатида дон учун маккажўхори экиш ем масаласини тўла ҳал қилиш имконини беради. Ахир қачонгача чорва рационида асосий ўрин тутган емни қаерлардандир катта маблағ эвазига сотиб олиб, молларга едирамиз?

Семинар-кенгаш сўнгида муҳокама этилган долзарб масалалар юзасидан аниқ вазифалар белгилаб олинди.

Н. ҲИКМАТУЛЛАЕВ,
«Тошкент ҳақиқати»нинг махсус мухбири.

Семинар-кенгаш иштирокчиларидан бир гуруҳи.
Н. МУҲАММАДЖОНОВ олган суратлар.

Чорвачилик ва ислоҳот

ЎЗЛАРИГА МАЪҚУЛИНИ СОТИБ ОЛИШДИ

Ўтган шанба куни Қибрай туманидаги «Қизил шалола» хўжалигида иккинчи бор республика наслли моллар ким ошди савдоси бўлиб ўтди.

ХАЛҚИМИЗДА наслли мол асл мол, деган нақл бор. Шунинг учун ҳам узоқни ўйлаган, элнинг манфаатини кўзлаган, мўл-кўл маҳсулот олишга аҳд қилган чорвадорлар, фермерлар, тадбиркорлар иложи борича наслли молни боқиб, ундан юқори самара олишга ҳаракат қиладилар. Бу борада уларга катта имкониятлар яратиб берилмоқда. Наслли моллар ким ошди савдосини вақти-вақти билан ташкил этиш яхши анъанага айланиб бормоқда.

Республикамизда тадбиркорлар, фермерлар таклиф этилган бу галги ким ошди савдосига Сирдарё, Жиззах, Тошкент вилоятлари наслчилик заводлари, хўжаликларида етиштирилаётган наслли моллардан намуналар қўйилган эди.

Вилоятимиздан эса ким ошди савдосида 10 та хўжалик ўзининг наслли моллари билан қатнашди. Булар Қибрай туманидан «Қизил шалола», Чиноз туманидан «Чиноз» наслчилик хўжалиги, Юқоричирчиқ туманидан Аҳмад Яссавий номли, «Политотдел», «Тошкент» туманидаги «Ўзбекистон», М. Фозилов номли жамоа хўжалиги ва бошқалар эди.

Савдо бошланишидан олдин тадбиркорлар, фермерлар савдога қўйилган наслли моллар билан обдон танишиб олдилар. Сўнгин сигирлар, ғунажинлар, букаларнинг насл-насаби, маҳсулдорлиги билан қизиқдилар ва бир қарорга келдилар.

Ким ошди савдосини республика Қишлоқ хўжалик вазирининг биринчи муовини Х. Исканов очди.

Савдо бошланди. Уни республика наслчилик бирлашмаси раисининг ўринбосари Боқижон Тўхтаев олиб борди. У бирон хўжаликдан наслли ғунажинлар, букаларни савдога қўйишдан, бошланма нархини эълон қилишдан олдин бу ерга келганларни ўша хўжаликнинг ишлари, фаолияти билан қисқача таништирди. Савдога қўйилаётган молнинг афзаллиги нимадан иборат эканлигини таърифлади.

Жуда кўп фермерлар, тадбиркорлар ўзларига маъқул тушган наслли молларни сотиб олдилар. Биз Ўртачирчиқ туманидаги «Нишонбой» фермер деҳқон хўжалиги раҳбари Нишонбой Раҳматов билан суҳбатлашдик. У «Қизил шалола» хўжалигига тегишли буқани мамнуният билан сотиб олган эди. У молнинг насл-насаби бизга жуда маъқул бўлди, ундан қонни янгилашда фойдаланамиз, деди.

Савдога қўйилган асл молларнинг жуда кўпини республикадан келган тадбиркорлар рақобатчи бўлмаганлиги учунми асосан бошланғич нархларда сотиб олдилар.

Ким ошди савдоси ишида республика қишлоқ хўжалик вазири Р. Ҳусанов, Тошкент вилояти ҳокимининг биринчи ўринбосари Т. Мирёқубовлар қатнашдилар.

Бекобод шаҳрининг 50 йиллиги олдидан

СЕРҒАЙРАТ ЖАМОАЛАР

ҚУРИЛИШ соҳасида рўй бераётган турли қийинчиликларга қарамасдан Шаҳарсозлар бошқармаси жамоаси барча имкониятлардан унумли фойдаланишга ҳаракат қилмоқдалар. Қурувчилар шаҳримизда барпо қилинаётган уй-жой, маданий-маиший биноларни таъмирлаш жараёнларида ҳам фаол қатнашмоқдалар.

Бошқарманинг қўли гул бунёдкорлари дурадгорлик, оқлаш ва бўёқлаш ишларида сезиларли натижаларни қўлга киритмоқдалар. Айни шу кунларда бошқарманинг Лариса Бобоева бошчилик қилаётган бўёқчилар жамоаси ҳокимият биносида меҳнат қилдилар. Серғайрат бўёқчилар бинонинг иккинчи ва учинчи қаватларида жойлашган хоналарни ҳамда йўлакларни сифатли қилиб оқладилар, тегишли жойларни бўёқдан чиқардилар. Жамоанинг Р.Маъмурова, И.Стюгова, Р.Бобоева, Н.Гриценко сингари бўёқчилари ўзларига топширилган ишларни пешма-пеш ортиғи билан адо этмоқдалар. Бинонинг фойеси тўла-тўкис оқланиб бўёқ қилинди. Эндиги вазифа, мавжуд хоналар вақтинча бўшатилгач, таъмирлаш ишларини ниҳоясига етказишдир.

Хотин-қизлардан ташкил топган бу жамоа республикамиз мустақиллигининг тўрт йиллиги байрамигача бинонинг ташқи кўринишлари таъмирланишини ҳам адо этишга ният қилган.

— Жамоамиз амалга ошираётган оқлаш, бўёқлаш ишлари, — дейди бригада бошлиғи Л.Бобоева, — бизнинг мустақиллик байрамига совғамиз бўлади. Шунинг учун ҳам 1 сентябрга қадар ҳамма имкониятларни ишга солмоқдамиз.

Худди шунингдек, Николай Петухов бошқараётган дурадгорлар ҳам мақтовга сазовар ишларни уддаламоқдалар. Дурадгорлар қаватлардаги хоналар эшиклари ҳамда ромларни тузатиш ёки янгисига алмаштириш, деразаларга ойналар ўрнатишда яхши натижаларни қўлга киритдилар. Бундан ташқари, кириш йўлакчасини бетонлаштириш ишларини ҳам бажаришга киришдилар.

Дурадгорлар жамоаси ҳам яқинлашиб келаётган улуғ айёмни муносиб кутиб олиш иштиёқида меҳнат қилмоқда.

А.АШУРОВ.

● БЕКОБОД шаҳрининг 50 йиллигига тайёргарлик ишлари қизғин бормоқда. Шаҳардаги барча саноат корхоналари жамоалари бу қутлуғ кунни муносиб нишонлаш учун фидокорона меҳнат қилмоқдалар. Суратларда: цемент комбинатининг айланувчи печлари бир зум ҳам тўхтамаяпти; шаҳар босмахонасининг устаси Р.Ибрагимов унумли ва сифатли ишлашда касбдошларига намуна бўлмоқда.

М.ҚОРАБОЕВ олган суратлар.

ХАЙРЛИ ИШЛАР

ОХУНБОБОЕВ маҳалла қўмитаси халқ турмуш фаровонлигини ошириш мақсадида қатор ишларни амалга оширмоқда. Яқин вақт ичида бу ерда маҳалла масжиди биноси таъмирланди, кенгайтирилди. Отахонлар, номозхон маҳалладошлар учун пешайвон қуриб берилди. Айни кунларда ҳам кенг қамровли ишлар режа асосида олиб борилмоқда. Жумладан, савдо дўконини таъмирлаш, маҳалла чойхонасини кенгайтириш ишларига тайёргарлик кўрилмоқда. Шунингдек Тинчлик ва Беруний кўчаларида хонадонларни ичимлик суви билан таъминлаш, йўлларга асфальт ётқизиш ишлари амалга оширилди. Бу ишларда яқиндан ёрдам кўрсатаётган «Ўзметкомбинат» ҳиссадорлик жамияти маъмуриятидан маҳалла аҳли миннатдор. Амалдаги тадбирлар мустақилликнинг тўрт йиллиги, Бекободнинг 50 йиллиги тўйи арафасида охирига етказилади. Маҳалла ёшлари ҳам катта тўйларга қизғин ҳозирлик кўрмоқдалар.

У.РАҲИМОВ.

ТАДБИРКОРЛАРГА КЎМАКДОШМИЗ

МУЛКНИ давлат тасарруфидан чиқариш, фермерлик ҳаракатига кенг йўл очиш ва хусусий тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш республикамизда бошланган ислоҳотларнинг асосий ўзагига айланди. Бу молия ва банк тизимида ҳам ўзига хос талабларни кун тартибига қўйди. Янгиликларга бел боғлаган кишилар оёққа туриб олишлари учун моддий мадад зарур. Шунга жавобан, кичик ва ўрта бизнесни қўллаб-қувватлашни кўзда тутган бизнинг банкимиз ҳам 1993 йил 1 июлдан фаолият кўрсата бошлади. Биз кичик корхоналар, фермерлар, тижоратчилар, хусусий фирмалар, хусусийлаштирилган корхоналар, ҳиссадорлик жамиятлари ҳамда тадбиркорлик билан шуғулланадиган бошқа ташкилотларга хизмат кўрсатамиз. Дастлабки пайтларда туманда бизга 27 ташкилот ўзининг вақтинчалик ҳоли маблағи билан аъзо бўлган эди. Ҳозир эса 300 га яқин мижозимиз банкимизда ўзининг мустақил ҳисоб рақамига эга.

Банк ва мижоз

Ҳозирги пайтда туманимизда 174 нафар фермер хўжалиги, 81 та кичик ва қўшма корхоналар фаолият кўрсатмоқда. Уларнинг ҳаммаси банкимиздан имкон қадар фойдаланган ташкилотлар ва шахслардир. Тадбиркорлик ҳаракати туфайли туманда 604 та янги иш жойлари очилди. Кўплаб фермерлар қаддиларини ростлаб олдилар. Хусусан, «Юқоричирчиқ» жамоа хўжалигидан Жўрабек Алимбоев, Усмон Юсупов номли жамоа хўжалигидан Усмон Фозилбеков ва яна бир қатор фермерлар иши айниқса ривожланди. Улар 1993-1994 йилларда банкимиздан имтиёзли қарз олиб, деҳқончилик, чорвачиликни йўлга қўйган эдилар. Энди туманда уларни баракали даромад топаётган фермерлар дейишади. Шунингдек, «Виктория», «Бахт», «ЛТД» кичик корхоналари ҳам ўзларининг ойдин йўлларини топиб олишди.

Шуни айтиш керакки, кўпинча банкка мурожаат қилувчилар шартимизни етарли тушунмайдилар. Шу боис бу ҳақда икки оғиз тўхталиб ўтмоқчиман. Банкка мурожаат қилувчилар билан муносабатда муассасамизнинг ўзига хос молиявий ёндашувлари низомимизда ишлаб чиқилган тартиб-қоидалар мавжуд. Масалан, қарз сўровчининг оиладаги иқтисодий аҳволи қарзни тўлаш қобилияти, шартнома асосида белгиланган фоизни ўз вақтида қайтариш имконияти, гаровга қўядиган мулки борми, йўқлиги ҳисобга олинади. Бу шартларга қудрати етган одамга қарз берилади. Шартнома тузилаётган пайтдаги фоизга келсак, унда мурожаат қилувчининг кимлиги, деҳқонми ёки тижоратчими ҳисобга олинади. Зероки жамғармамизнинг шу хилда йўл тутиши мижозлар сонининг ортиб боришини таъминламоқда.

Фаолиятимиздаги иккинчи бир муаммо тўлдириладиган ҳужжатларнинг ҳаддан ташқари кўплигидир. Бу борада мурожаат этувчилар анчагина мушкул аҳволга тушиб қолмоқдалар. Эндиликда биз уларнинг қўлларини тутмасликка ҳаракат қилаяпмиз. Ходимларимиз зарур ҳужжатларни тўлдиришга ёрдам берадилар. Шу билан биргаликда бундан буён ана шу қоғозларни ихчамлаштириш устида иш олиб бормоқдамиз.

Албатта банк хизмати фақат жамғарилган маблағдан қарз беришдан иборатгина эмас, шунинг учун биз хизмат турларини кўпайтирамиз. Фуқароларнинг пул маблағларини депозит (фоизли ўсиш) жамғармасига жалб этиш ҳажмини кенгайтиряпмиз.

Мурожаат қилувчилар билан самимий муносабатда бўлиш, уларнинг корига яраш, ўз вақтида хизмат кўрсатиш, сарсон бўлиб қолишларига йўл қўймаслик бизнинг бош вазифамиздир.

А. ТОШЕВ,
Юқоричирчиқ тумани «Тадбиркор» банки бошқарувчиси.

Иқтисодий луғат

БАНКРОТЛИК (италянча айнан синган курси), синиш — фуқаро, корхона, фирма ёки банкнинг маблағ етишмаслигидан ўз мажбуриятлари бўйича қарзларни тўлашга қурби етмаслиги. Банкротликка учрашликнинг сабаблари товар ишлаб чиқаришда қиймат қонунининг амал қилиши, рақобат ва инфляция билан белгиланади. Корхонанинг банкрот деб эълон қилиниши унга нисбатан қатор санирлаш тадбирларини амалга оширишни, унга ҳар томонлама ёрдам кўрсатишни кўзда тутади. Бозор шароитида давлат томонидан банкрот корхоналар ўз аҳволларини яхшилаб олишлари учун кўмак тарзида бир қатор тадбирлар кўрилади. Банкрот деб эълон қилинган корхоналар асосан шу корхона жамоа аъзоларига ижарага берилиши ёки бошқа корхоналарга сотилиши, улар билан бирлашиб кетиши мумкин.

ДЕПОЗИТЛАР (лот. — омонат, асраб қўйилган) — 1) банк ва омонат кассаларга қўйилган омонатлар; 2) мижозларнинг банкка муайян талабларини тасдиқловчи, банк дафтаридаги ёзувлар; 3) кредит муассасаларига сақлаш учун топширилган қимматбаҳо қоғозлар (акция ва облигациялар); 4) божхона муассасаларига бож ва божхона йиғимлари тарзидаги тўловлар учун олдиндан берилган бадаллар; 5) суд ва маъмурий муассасаларга даъвони ва судга келишини таъминлаш мақсадида ўтказиладиган пул бадаллари.

БАНК ПРОЦЕНТ СТАВКАСИ — банк ссудасидан фойдаланганлик учун белгиланган ҳақ миқдори; қарз суммасига нисбатан процент ҳисобида ундирилади. Банк процент ставкаси қарзнинг қай тарзда ва қандай берилишига ҳам боғлиқ. Агар қарз халқаро валютада ёки халқаро облигацияда берилса, банк процент ставкаси юқори, агар миллий валютада берилса, паст бўлади. Узоқ муддатли қарзнинг банк проценти ставкаси юқори, қисқа муддатлисиники паст бўлади. Қарз ёрдам тарзида берилганда ҳам банк процент ставкаси имтиёзли бўлади. Қарз олиб иқтисодий ёки ижтимоий вазифани ечиш мўлжалланса, банк процент ставкаси паст белгиланади. Агар корхона ва ташкилотларни ўз қўлидаги маблағни яхши ишлатишга ундаш зарур бўлса, банк процент ставкаси оширилади. Банк процент ставкаси паст бўлса корхоналарда хотиржамлик ва боқимандалик кайфиятини туғдиради. Банк процент ставкасининг энг кам ва энг кўп даражаси бор. Энг кам даражадаги банк процент ставкаси банкнинг харажатларини қоплаб, зарар кўрмаслигини таъминлаши керак. Энг кўпи эса банкка эл қатори фойда кўришни таъминлаши лозим. Банк омонат (депозит)лар учун тўлайдиган процент ставкалари ссудадан фойдаланганлик учун белгиланган процент ставкаларидан паст бўлади, бу эса банкларнинг фойда олиб ишлашини таъминлайди.

БАРТЕР, бартер келишуви (инглизча товар айирбошлаш) — пулсиз бевосита товар айирбошлаш. Кўпроқ ривожланмаган товар муносабатлари даври учун хос бўлган келишув. Ҳозирги замон бартер келишувининг аниқ шакллари — валютасиз айирбошлаш, компенсацияли келишувлар, турли хил клиринглар. Бартер ҳозирги шароитда аҳолини истеъмол моллари билан таъминлашда муҳим аҳамиятга эга бўлмоқда.

ЁРУҒ ИЗЛАР ҚОЛСА ОРТИНГДА...

ДОНИШМАНДЛАРИМИЗ айтиб қолдирган азалий бир гап бор: «Умр инсонга бир маротаба берилади. Уни фақат эзгу ишларга сарфламоқ керак!». Шу ёшимгача ана шу содда фалсафага сиғиниб яшадим. Кам бўлмадим. Ўқидим. Изландим. Игна билан қудуқ қазидим. Илмнинг юксак довонлари ортда қолди. Энг муҳими, одамлар орасида иззату-қадр топдим. Мен ҳаётимда нимагаки эришган бўлсам, буларнинг ҳаммасида, аввало, ота-онам, кейин эса оиламизнинг ифтихори, зукко ва маърифатпарвар бўлган марҳум тоғам — Воҳид Абдуллонинг даъвати, хизматлари беқиёсдир...

Назира АБДУАЗИЗОВАнинг хотираларидан.

Ҳамма-ҳаммаси Назиранинг худди кечагидай ёдида. Катта-ҳовуздаги боғ ҳовлилари ёзда чаманзорга айланиб кетарди. Қаёққа қаранг, турли-туман анвойи гуллар... Кечқурунлари ҳаммаёққа сув сепилиб, катта супага жой қилинар, бутун оила шу ерда жамулжам бўларди. Вазмину-донишманд киши бўлган раҳматли отаси Абдумажид ака, куйди-пишди онаси Ҳикоят ая, ака-ука, опа-сингиллар. Шундай кунларнинг бирида ичкари уйдаги телефон тинимсиз жиринглаб қолади. Отаси шошиб ўрнидан туради, аллаким билан узоқ гаплашади. Сўнг қайтиб келиб, ўрнига ўтиради. Ҳамма нима гаплигини билгиси келиб бесабрланади. Ота буни сезиб, ҳаммага бирма-бир қараб чиқади, сўнг баланд овозда дейди: «Эртага Воҳиджон келаётганмиш!».

Болалар қийқириб юборишади: «Ура!» Ахир тоғалари, уларнинг жондан азиз тоғалари Самарқанддан келаётганмиш! Қандай яхши! Тоғаси келса, бу ҳовлида ҳар куни байрам бўлади. Ҳар куни шеърхонлик, базм... Жуда дилкаш инсон эди тоғаси. У, ҳатто, болалар билан ҳам худди катталардек муомала қилар, келажак орзулари билан қизиқарди. Шу хонадонда ўсиб-улғайган тўрт ўғил, тўрт қизнинг ҳаётдан ўз ўринларини топиб кетишида ана шу тоғанинг таъсири катта бўлди. Акалари билан жуда-жуда фахрланади, Назира. Ҳаммалари илмли, одамохун, эл хизматида.

Бир қарашда унинг таржимаи ҳоли жуда оддийдек. Мактабни аълога битирди. Дорилфунунга

Илм-фан фидойилари

кирди. Ҳар жиҳатдан тенгдошларига ўрнак бўлди. Сўнг уни ректор тавсиясига кўра Москвага ўқишга юборишди. Муҳташам даргоҳда уч йил ўқиб изланди, китоб титди. «Журналистика тарихи» бўйича илмий ишни ниҳоялаб қайтди. 24 ёшида фан номзоди бўлди. Эҳ-ҳа, қанча йиллар ўтиб кетди. Оқар сувлар оқиб кетди. Шу орада турмушга чиқди. Ҳавас қилгудек оилага бека бўлди. Ҳаёт йўлдоши Баҳодир Аҳмедов — кинорежиссёр. Сиз яқин орада дарғаларимиз — Фитрат, Чўлпон, Абдулла Қодирий, Ойбек, Шайхзода ҳақидаги фильмларни кўргандирсиз. Шуларнинг муаллифи Баҳодир ака. Эр-хотин илму-ижодда баравар қадам ташлашди. Ўрни келганда бир-бирига ақл-идрок бўлиб, бир-бирини тўлдиришди. Икки фарзанд ана шундай меҳнат шууври қайнаган хонадонда ўсиб улғайди. Нилуфар — дорилфунунда, ҳазрат Навоий номидаги стипендияни олиб ўқиди, бўлажак аспирант. Беҳзод эса икки йил Америкада ўқиб қайтди. Бўлғуси дипломат. Иккови ҳам ўз она тилларидан ташқари рус, инглиз ва француз тилларида бемалол гаплаша олишади.

Мана, 25 йилдирки, Назира опа дорилфунунда талабаларга «Матбуот тарихи»дан сабоқ беради. Очиғи, шу қутлуғ даргоҳнинг ҳамма қувончу-ташвишларига шерик. Ҳамкасблари ундаги жонкуярлик, меҳрибонлик фазилатларини ардоқлашса, талабалар талабчан устозлари сифатида қадрлашади. Назира опа учун ҳаётдаги ҳар бир нарса табиий, яъни ўз ўрнида бўлиши керак. Ишладим, чарчадим, деб ўтирмайди у. Ҳаммасига улгуриши керак, тамом! Келинлик пайтлариданоқ шунга ўрганган. У яқингача ўзини «икки қайноналик келинман» дерди. Йигирма уч йил икки қайнонага ардоқли келин бўлди. Қайнона бувиси — Файзихон ая Абдастўраева кўпни кўрган донишманд аёл эди. Узоқ йиллар артелларга раислик қилган, одамлар кўнглидан чуқур жой олган бу табаррук ая 105 ёшга кириб оламдан ўтдилар. «Шу қайнона бувимлар умрлари охирида жуссалари кичрайиб, худди боладек бўлиб қолгандилар, — дея эслайди Назира опа. — Ишдан келибоқ ёнларига кириб аҳволлашардим. Ҳар куни ётоқ жойларини саришталардим, ўзларини ювинтириб, оппоқ сочиқларга ўраб қўярдим». Шунда улар қувониб: «Менинг сенга берадиган туҳфаларим йўқ, болам. Фақат узун-узун дуоларим бор...» дердилар. «Шу табаррук аямни негадир жуда-жуда кўп эслайман. Қайнонам Моҳинур Эшонова эса — жарроҳ. Жуда жонкуяр, доно аёл».

Йиллар ўтгани сайин қадрдонлик иплари мустаҳкамланиб, кўнгиллар яқинлашиб бораверкан. Ака-опалар, сингилу келинлар турли идораларда хизмат қилишади. Лекин иш ўз йўлига. Меҳр-оқибатга путур етмасин. Улар бир-бирини тез-тез йўқлашади, дийдорлашади. Яшаш шу-да, ахир. Жону-жигарлар билан яхши-ёмон кунда бирга бўлмоққа не етсин. Ҳаётнинг азалий қонунияти бу.

Назира опа билан суҳбатлашиб ўтирибману, ҳаёлга бериламан. Агар инсон ўз касбини қаттиқ севса, бутун жисмида ана шу севги барқ уриб туракан. Ҳамсуҳбатимнинг нигоҳларида ҳам ана шундай кучли муҳаббатни илғайман. Унинг ўзбек матбуоти соҳасидаги изланишлари, китоб титиб, тунни тонгга улаганлари, баъзилар икки-уч йилдаёқ нари-бери қилиб қўяқоладиган докторлик ишига ҳам ниҳоятда катта масъулият билан ёндошиши, салкам йигирма беш йилдирки, шу иш устида ишлаётгани... Буларнинг ҳаммасида сабот ва чидам, касб масъулияти, касб муҳаббати бор!

— Ўзбек журналистикаси жуда-жуда бой, — дейди Назира опа. — У худди очилмаган қўриққа ўхшайди. Уни очиш, қайта кашф этиш бўлажак журналистлар қўлида. Мен буни талабаларга кўп таъкидлайман. Журналистикамизда ечимини кутаётган муаммолар кўп. Бизга иқтидорли, баланд савияли журналист кадрлар зарур. Улар хорижий тилларни, компьютер техникасини бекаму-кўст эгаллашлари лозим. Айниқса, кекса матбуотчилар ҳаётини ўрганишимиз, уларнинг тажриба мактабидан сабоқ ола билишимиз лозим.

Назира опа фарзандларига доимо эл хизматида бўлинглар, дейди. Ўзи ҳам умр бўйи шунинг ҳаракатини қилди. Шунга эришди. Муҳими ҳам шу-да. Сен юрган йўлларда қачонлардир фарзандларинг юришади. Шунда сенинг изингдаги нур фарзандларинг умрини, келажагини ҳам ёритсин. Улар шу нурдан куч-қувват олиб улғайсин, илм чўққиларини забт этишсин. Умрнинг мазмуни, моҳияти ана шунда.

Гулчеҳра ЖАМИЛОВА.

МАЪРИФАТЧИЛАР СИРДАРЁДА УЧРАШДИЛАР

РЕСПУБЛИКА «Маънавият ва маърифат» жамоатчилик марказининг Сирдарё ва Тошкент вилояти бўлимлари ўзаро яқин ҳамкорликда фаолият кўрсатмоқдалар. Ҳар икки вилоятда ҳам мустақиллигимизнинг маънавий заминларини мустаҳкамлаш, миллий-маданий меросни ўрганиш ва ҳаётга татбиқ этиш борасида талайгина ишлар олиб борилмоқда. Жумладан, Сирдарё вилоятида муайян мавзулар бўйича социологик тадқиқотлар ўтказилмоқда. Вилоят ҳудудида тўй ва маъракаларни замонавийлаштириш, кам харажат билан ўтказиш юзасидан тадбирлар ишлаб чиқилди.

Марказнинг Тошкент вилояти бўлимида ҳам ўзига хос тажриба бор. Маърифий жумаликлар ўтказиш, бозор иқтисодиёти шароити талабларини эътиборга олиб, ёшларга касб-ҳунар ўргатиш ва уларнинг малакасини ошириш ана шулар жумласидандир.

Яқинда Ўзбекистон Республикаси мустақиллигининг тўрт йиллиги ҳамда республика «Маънавият ва маърифат» жамоатчилик маркази ташкил топганлигининг бир йиллиги муносабати билан ҳар икки вилоятнинг шаҳар ва туманларида иш олиб бораётган ташкилотчилар Сирдарё вилоятининг Сирдарё туманида тўпландилар. Йиғилганлар марказнинг туман бўлими фаолияти билан танишишди. Ўзаро тажриба алмашувига бағишланган йиғилишни марказнинг Сирдарё вилояти бўлими раҳбари В. Турдиев очди ва вилоятда тўпланган тажрибалар ҳақида йиғилганларга сўзлаб берди. Мустақил Ўзбекистон ҳаётида маънавият ва маърифат жамоатчилик марказининг тутган ўрни ҳақида республика маркази раҳбарининг биринчи ўринбосари Хуршид Даврон маъруза қилди.

Республика «Маънавият ва маърифат» жамоатчилик марказининг Тошкент вилояти бўлими раҳбари Р. Шералиев, Сирдарё вилояти бўлими хўжалик ҳисобидаги гуруҳ раҳбари Н. Айтқулов, Паркент тумани масъул ташкилотчиси Р. Йўлдошев ўз тажрибалари билан ўртоқлашдилар.

Йиғилиш чоғида билдирилган таклиф ва мулоҳазалар умумлаштирилди. Уларни рўёбга чиқариш бўйича тавсиялар ишлаб чиқилди.

Тошкент вилояти вакиллари қўшни вилоятдан катта таассурот билан қайтдилар. Улар бундай тадбирларни яна давом эттириш, бошқа вилоятдаги ҳамкасблари билан яқин ижодий ҳамкорлик ўрнатишга келишиб олдилар.

Т. ЎЗГЕНОВ.

ҚАЧОН БИР ХИЛЛИККА ЭРИШИЛАДИ?

Шахсий мулоҳаза

ҲАР БИР халқнинг миллий маросимлари ва урф-одатлари ўша халқ тарихининг кўзгусидир. Отабоболаримиздан қолган бир гап бор: «Ҳар қандай халқнинг урф-одатларини билай десанг, аввало, унинг тилини билишга урин». Дарҳақиқат, бу ҳақ гап. Чунки, инсон тафаккури ва тажрибасининг боқий хазиналари минг йиллар оша тилда жамланади ва у абадул-абад яшайди. Тил билан урф-одатлар ҳамиша бир-бирига суяниб яшайди. Шундай экан, ҳар бир халқ, ҳар бир миллат, энг аввало, ўз она тилининг ҳар томонлама пухта ва мукаммал бўлиши учун курашиши керак.

Асрлар давомида таркиб топган ўзбек тилини тиклаш, тараққий эттириш ва такомиллаштириш учун бутун чораларни кўрмоқ, она тилимизда илмий-техникавий, ижтимоий-сиёсий атамалар яратишни қатъий йўлга қўймоқ зарур. Тўғри, бу борада жуда кенг кўламда ишлар олиб борилмоқда. Лекин, барибир дарслик ва қўлланмаларимизда хилма-хилликлар мавжуд. Уларнинг кўпчилигида ўқувчиларнинг тушунишлари қийин бўлган атама ва жумлалар жуда кўплаб топилади.

Энди амалдаги имломиз тўғрисида айрим мулоҳазаларимизни азиз ва қимматли муштарийлар билан ўртоқлашмоқчимиз. Гапни бошлашдан олдин ҳурматли устозимиз, филология фанлари доктори, профессор Миразиз ака Миртожиевнинг бир гапларини эсламоқчиман. Чунки, у киши ўзбек тилининг имлоси ҳақида жуда кўп қайғурадиган, жон куйдирадиган фидойи олимлардан. Бир суҳбатда Миразиз ака шундай деган эдилар.

— Ҳозир атамаларни, имломизни ўзгартириш ҳақида кўп гап бўляпти. Ишонч билан айтиш мумкинки, ундан кейин ҳам у кўнгилдагидек бўлмайди. Чунки, атамани, имлони русчадан ўзлашган сўзларга мосласак, ўзбек тилининг ўз сўзларига мосласак, русчадан ўзлашган сўзларга мос келмайди. Атамаларимиз, имломиз калта кўрпага ўхшаб қолган: бошга тортсак, оёқ, оёққа тортсак бош, очилаверади. Биз четдан сўз ўзлаштиришни сунъийлаштириб қўйганмиз. У объектив қонуният асосида, ўзлаштирилаётган сўзларни ўз қонуниятларига бўйсундириб, қолипга тушириб олиш керак эди: худди руслар ўзбекча сўзларни ўзларига мослаб олганларидай: ўрик-урюк, қишлоқ-кишлак, бозор-базар сингари.

Ҳақиқатан ҳам домланинг куйинганларича бор. Чунки, давлатимиз истиқлолга эришган бир пайтда она тилимиз ҳам эркин нафас ола бошлади. Мукаммал она тилисиз маънавият, собит дунёқараш ва бой маънавият, мураккаб олам сирларини теран англаш ҳақида гап ҳам бўлиши мумкин эмас. Давлат ва тил тушунчалари узвий муштаракликни касб этади. Шунинг учун ҳам ҳар бир мустақил, эркин давлатда ерли халқнинг тили давлат тили ҳисобланади.

Она тилимизга давлат тили мақоми берилганига мана беш йил бўляпти. Лекин, шунга қарамай ўзбек тилидаги дарслик ва қўлланмаларда ҳамон айрим камчилик ва нуқсонлар тузатилганича йўқ. Аввало, ўзбек халқи қабул қилган «кирилица»га эътибор берайлик. Унда ўзбек тили учун мутлақо қиммати бўлмаган, Е, Ё, Ю, Я графемалари, Ъ, Ь белгилари, Ц ҳарфи бор. Ўзбек тили учун зарур бўлган Ж қоришиғи, тил орқа НГ, чуқур тил орқа НЬ бурун сананитлари каби фонемаларни акс эттирувчи ҳарфлар алифбомизда йўқ. Нозарурлари рус тилидан кириб келган сўзлар учун олиниб, зарурлари рус тилидан олинган сўзларда қўлланилганлиги учун эътиборсиз қолдириб кетилаверилган: натижада, ҳозирги кўпгина ёшлар «кўнгил», «тонг», «чанги» «жим» каби сўзларни ўқишда аросатда қоладилар. Кўринадики, «Кирилица»га асосланган имломиз ўзбек талаффуз меёрининг бузилишига ҳам сабаб бўлмоқда. Ҳатто, шу даражага бориб етилдики, рус гуруҳларида таълим олаётган талабалар у ёқда турсин, ўзбек гуруҳларида ўқиётган талабаларимиз ҳам ўз она тилининг алифбосида нечта ҳарф, нечта товуш борлигини аниқ айтиб бера олмайди. Бунга асосий сабаб, аввалам бор, имломиз билан талаффузимиз ўртасидаги фарқ катталиги бўлса (бу ўзбек адабий тили билан сўзлашув тили ўртасидаги фарқни узоқлашувига олиб келди), иккинчидан қўлланма ва дарсликларимиздаги ҳар хилликлардир. Биргина мисол: ўзбек (давлат) тили алифбосидаги ҳарфлар сони дарсликларда ҳар хил берилган:

1. «Ҳозирги ўзбек адабий тилида 31 та фонема бор» — М. Асқарова, К. Қосимова, Ҳ. Жамолхонов, «Ўзбек тили», Тошкент, «Ўқитувчи» нашриёти, 1989 йил, 37-бет.
2. «Ўзбек тилида 33 та ҳарф, 2 та белги бор» — Х. Абдураҳмонов, А. Рафиев, Д. Шодмонқулова, «Ўзбек тилининг амалий грамматикаси», Тошкент, «Ўқитувчи» нашриёти, 1992 йил 7-бет.
3. «Ўзбек тилида 31 та товуш бор» — М. Асқарова, К. Қосимова, Ҳ. Жамолхонов, «Ўзбек тили», «Ўқитувчи» нашриёти, 1976 йил, 17-бет.
4. «Ўзбек тилида 29 та товуш (6 та унли, 23 та ундош) бор» — Х. Абдураҳмонов, Э. Шодмонов. «Ўзбек тили», Тошкент, «Ўқитувчи» нашриёти, 1982 йил, 3-бет.
5. «В действующем узбекском алфавите 35 букв» — М. Усмонова, Э. Азларов, Ғ. Шарипов, «Ўзбек тили», Тошкент, «Ўқитувчи» нашриёти, 1991 йил, 3-бет ва бошқалар.

Буни яна давом эттириш мумкин. Юқоридагилардан кўринадики, дарслик ва қўлланмаларимизда ҳам камчиликлар ва нуқсонлар учраб турибди. Бир қарашда бу каби камчилик арзимаган нарсадек туюлса-да, ҳар ҳолда жиддий ўйлаб кўрилиши керак бўлган муҳим ҳодисадир. Ахир, ҳозир ҳамма китобга ишонадиган бўлиб кетган. Китобдаги хато ва камчиликларга йўл қўйилса, унда нима бўлади? Наҳотки, ҳурматли олимларимиз, тақризчилар, қолаверса, нашриёт ходимлари шундай эътиборсиз бўлсалар? Ўқитувчи бошқача тушунтирса-ю, китобда бошқача бўлса? Ўқувчи ва талабаларда ишончсизлик ортмайдими?!

Юқоридаги каби чалкашликлар давлат тили бўлган ўзбек тилининг бошқа соҳаларида ҳам кўплаб топилади. Бу эса ҳақли равишда турли эътирозларга сабаб бўляпти. Шуларни ҳисобга олиб, чиқарилаётган дарслик ва қўлланмаларда бир хилликка эришилса, айни муддао бўлур эди. Яна бир гап. Фақат ҳарфларнинг миқдоригина эмас, уларнинг атамасида ҳам хилма хилликлар мавжуд: бирида ФОНЕМА, бошқасида ҲАРФ, яна бирида ТОВУШ ёки БЕЛГИ. Бундай ҳолатларни кўрган ўқувчи ёки талабалар олимларимиз устидан кулишмайдими? Она тилимизнинг софлиги учун курашар эканмиз, аввало, тилимиз юқоридагидек чалкашлик ва нуқсонлардан ҳоли бўлиши керак.

Давлат тилини равнақ топтириш учун, энг аввало, унинг ҳар томонлама мукаммал, пухта бўлишига эришмоғимиз лозим.

Ҳусанбой ТОЖИМАТОВ,
Ўзбекистон Давлат жаҳон тиллари университети «Ўзбек тили» кафедрасининг ўқитувчиси.

Акс садо

БОЙЛИК МИСҚОЛЛАРДАН ЙИҒИЛАДИ

Республикамиз Президенти бутун кучини, вақтини, фаолиятини халқнинг турмуш фаровонлигини оширишга қаратмоқда. Иншооллоҳ, иқтисодий-ислоҳотлар амалга ошиб, ўз самарасини бера бошлагач ҳозирги кунлар ортда қолиб кетишига аминмиз.

Мен нима демоқчиман?

Гуруч курмаксиз бўлмаганидай, баъзи оқибатини ўйламай иш қиладиган кишиларнинг нотўғри ҳатти-ҳаракатлари кўпчиликнинг ғашига тегиб, ҳатто, норози қилаётгани ҳам рост. Р. Исмоиловнинг «Нима, чақа пул эмасми?» сарлавҳали мақоласида танга-чақаларни пул ўрнида кўрмай, уни олишдан бош тортган чипта берадиган кассир аёлнинг қилмиши бунга яққол мисол бўла олади. Очиғини айтганда, ҳозир фақат чипта кассаларидагина эмас, дўкон ва бозорларда ҳам шундай воқеаларни кўриш мумкин. Пештахталар ортида туриб, молини сотаётган савдогарлар энди фақат тангаларгина эмас, бир сўмликларни бермоқчи бўлсангиз, бошларини сарак-сарак қилиб рад этадилар. «Ака, шу бир сўмликлар ўзингизга сийлов, бизга йиригидан беринг,» деб кўзларини лўқ қилиб тураверадилар. Менимча уларнинг бу қилмишлари тўқликка шўхликдан бошқа нарса эмас. Бел оғритмай осон йўл билан пул топган, уни пўчоқ ўрнида кўрмаётган одамгина пулнинг қадрига етмайди. Бир қошиқ заҳар бир хум асални бузганидай мана шундай манмансираган кимсаларнинг касри эса кўпчиликка тегаяпти. Ана шу нарса ташвишлантиради кишини.

Ноннинг увоғи ҳам нон бўлганидек, танга-чақалар ҳам пул, бойлик мисқоллардан йиғилади, сўмлар эса тангадан. Пулни хор қилиш эса нонтепкилик билан баробардир. Шундай экан, «майда пул олмайман» деб оёқ тираб туриб олаётган кишилар катта хатога йўл қўяётганликлари ҳақида ўйлаб кўришса, чакки бўлмасди.

И. ҚОСИМОВ,
Зангиота туманидаги «Туркистон» жамоа хўжалиги.

Боғдорчилик ва ислоҳот

ҚАЙТА ЖОНЛАНГАН БОҒЛАР

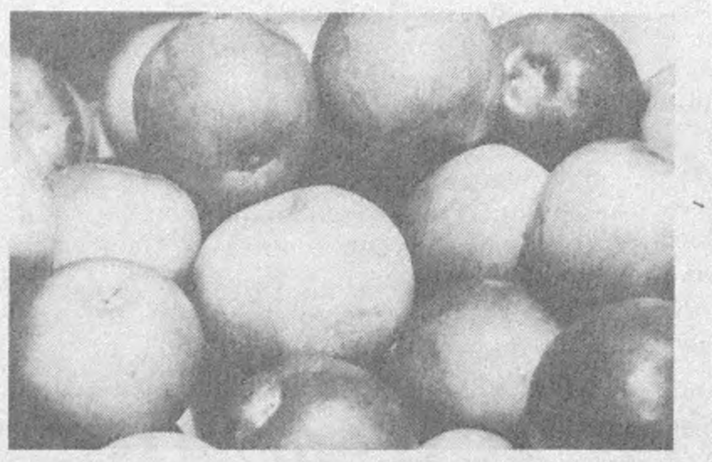

- Агар боғ ҳам ўз эгасини топса...
- Фарзандлар ота касбига меҳр қўйишди
- Олма нега солкаш бўлади?
- Ҳосилдорликни ошириш омиллари

Одатда қурилишларда ой бошида у етмайди, бу етмайди, баҳонаси билан юмуш кам бўлади. Ой охирлагач эса иш тезлашиб кетади. Очилган ҳисоб варақасини ёпиш, ажратилган маблағни ўзлаштириш керак-да! Йўл қурилиши тармоғида ҳам худди шундай аҳвол содир бўлди: ўзи ағдарар машина навбатдаги асфальт битумни олиб келиб ағдарди.

— Бўлдими, — деди йўл устаси Қудратхўжа, у майкачан бўлиб олган, қоматдор, барваста йигит эди. Тракторни дарҳол ўт олдирди-да, асфальтни текислашга чоғланди.

— Яна бир марта олиб келаман, — деди асфальт ташиётган йигит.

— Тезлаштиринг, бўлмаса, — деди Қудратхўжа, — кеч бўлиб қолади.

Иккинчи машина ҳам келди. Шофёр уни ағдараётганда Қудратхўжа яқин ерда турар эди. Шу пайт гуп этиб урилган қайноқ ҳовурдан негадир лоҳас бўлгандек сезди ўзини. У сал нарироқдаги дарахт сояси тагига бориб ўтирди. Шу пайт шудгор томондан унинг олдига хўжалик ҳосилоти Йўлдошбой ота келаётган эди. У яқинлашгач, ўрнидан турди.

— Ҳорма, ука, — деди Йўлдошбой ота Қудратхўжа билан кўришар экан, — нима бўлди, чарчаган кўринасан.

— Йўқ, ўзим, шундай, — деди Қудратхўжа.

Улар бироз уёқдан-буёқдан суҳбатлашдилар.

— Қудратхўжа ука, — деди Йўлдошбой ота, — асли ўзинг деҳқон ўғлисан, отанг ҳам шу колхозда салкам қирқ йил ишлаб кам бўлмади. Менинг гапимни оғир олмагину, қачонгача мойга беланиб юрасан, ҳозир кучқувватга тўлган пайтинг билинмайди, нарироққа бориб бу касб сенга оғирлик қилиб қолади. Шунинг учун далага чиқиб ишла, боғбонлик қил. Сенга ўхшаган йигитлар керак, бизга.

Бу таклифдан Қудратхўжа бироз ҳангу-манг бўлиб қолди.

— Қандай бўларкин, Йўлдош ака, ахир боғбончиликдан сира ҳам хабарим йўқ-ку, бирор кун ҳам далада ишламаганман.

— Бунақа гапни қўй, одам осмондан боғбон бўлиб тушмайди, ишламаган бўлсанг ҳам кўзинг пишган, астойдил ихлос қилсанг бўлгани...

Хуллас, Қудратхўжа кўнди. Уч кун ўтгач, у ҳалқа йўлнинг ўнг томонидаги олма боғига ишга чиқди. Уста миришкор боғбонларга шогирд тушди. Уқувли йигит эмасми, кўп ўтмай боғбонликка ишқи тушиб қолди. Бу касбнинг сир-асрорларини эринмай ўрганди.

Бу воқеа 1970 йилда рўй берган эди. Қолаверса, Йўлдошбой отанинг ўзи унга устозлик қилди. Тез-тез келиб маслаҳатлар бериб турди. Бироқ, шу орада ҳунук гап оралаб қолди. Қудратхўжа эшитдингми, олма боғни бузишармиш, кўпориб ташлашармиш.

Ахир нега энди? Аввалига у бу гапга ишонмади. Лекин, эртасига ишга келиб, энди боғ оралай бошлаган эди, бульдозер кириб келиб қолди. У бульдозерчини таниди.

— Хизмат биродар, — деди у.

— Хабаринг йўқми, — деди таниш йигит,— бизга буйруқ беришди, бугундан бошлаб боғни бузишга киришамиз.

Қудратхўжанинг жаҳли чиқиб кетди.

— Бу қанақаси бўлди, — деди у ғазаб билан, — энди «одам» қилаётган эдикку, бу боғни.

— Унисини билмайман, — деди бульдозерчи. — Биз буйруқни бажаришимиз керак, холос.

— Йўқ, тегмайсан, — деди у бульдозерчининг йўлини тўсиб, — буйруқ-муйруғинг билан менинг ишим йўқ. Ҳозир идорага бораман, раҳбарлар билан ўзим гаплашаман.

У шундай деди-да, шаҳд билан йўлга тушди. Тўғри идорага кириб келди. Раҳбарлар йўқ, бухгалтерлар ўтиришарди. Қудратхўжа «уларга нега бундай қиляпсизлар», деб юзланди.

— Билмадик, — дейишди бухгалтерлар, — уч-тўрт кундан буён шундай гап бўляпти. Боғ эскириб қолди, ҳосил бермай қўйди. Биз ҳисоблаб чиқдик. Боғ хўжаликка ўтган даврда 40 минг сўм зиён келтирибди. Шунинг учун бузиб ташламоқчи бўлишгандир-да. Бу орада раис ҳам келиб қолди. Қудратхўжа хўжалик раҳбари билан яккама-якка гаплашди. Ниятини айтди.

— Боққа ўзим қарайман, ишонинг менга, қайта жон бағишлайман. Менга ижарага беринглар.

Раис Қудратхўжанинг бу жасоратига қойил қолди.

— Майли ука, ижарага берганимиз бўлсин, — деди, — лекин бир шарт бор. Ўша боғдан кўрилган зиённинг ўрнини қоплайсан.

— Мен розиман,— деди Қудратхўжа. — Ишқилиб боғни бузмасаларинг бўлгани.

Шундай қилиб хўжалик бошқарувининг қарори билан боғ Қудратхўжа Саидхўжаевга ижарга бериладиган бўлди. Ўша йили меҳнатни ташкил этишнинг бу усули энди расм бўлаётган эди. Қудратхўжа тумандаги биринчи ижарачи деҳқонлардан бўлиб рўйхатга олинди. Кўпчилик Қудратхўжанинг бу ишига қойил қолди. Айримлар эса, боши оғримаган йигит экан, бу боғни яшартиргунча, янгилагунча она сути оғзидан келади, — дейишди. Лекин у бундай гапларга парво қилмади. Ўзида бор пулини тўплади, етмаганини қариндош-уруғларидан қарз олиб тўлади.

Ўн йил муддатга ижарага олганлиги учун ҳужжат қилиб беришди. Ана энди у боғга ўзи эгалик қила бошлади. Ёнига уч-тўртта ўзи сингари боғбонларни олди, астойдил ишга киришди. Қуриган, синган шохларни бутади, қатор ораларини ҳайдаб, вақтида озиқлантиришга эътибор берди. Чунки бу боққа умуман қаралмай қўйилган, чакалакзор бўлиб қолган эди-да. Бир-иккита паррандачилик фермаларига бориб, раҳбарлари билан гаплашиб, машина-машина гўнг олиб келди. Шарбат қилиб оқизди. Хуллас, ишловга зўр берди. Олма боғига қайтадан жон кирди.

Ўғиллари Шуҳрат, Қаҳрамон, Шавкатлар вояга етиб қолишган эди.

— Отажон, — дейишди улар, — жўжабирдек жонмиз, сизга қийин бўлиб кетди. Агар рухсат берсангиз биз тижорат билан шуғуллансак. Пул топиб сизга қарашардик.

Бу гапдан Қудратхўжа ўйланиб қолди. Нега энди улар тижорат билан шуғулланиши керак. Ҳозирдан енгил-елпи пул топишга ўрганиб қолса, кейин нима бўлади.

— Йўқ, ўғилларим, — деди Қудратхўжа ака, — ҳимматларингиз учун раҳмат. Лекин енгил-елпи йўл билан топилган пулларингни менга кераги йўқ. Ахир бу боғни сенларга ишониб, сенларни ўйлаб ижарага олдим. Менинг ёнимда бўлинглар, менга қарашинглар. Боғбонликни ўрганинглар. Бир-икки йил қаттиқ меҳнат қилишга тўғри келади. Кейин хурсанд бўласизлар. Шундай боғ бўлсинки, ҳамманинг ҳаваси келади. Унинг ҳосилини териб тамом қилолмаймиз. Эл-юрт баҳра олади. Чўнтакларинг ҳам пул кўради. Бундай йўл билан топилган пулнинг баракаси, қадри бўлади.

Фарзандлар ота ўгитини қулоққа олишди.

— Сиз нима десангиз шу, отажон, — дейишди улар.

Шундай қилиб улар ҳам ота ёнига кириб боғбонлик қила бошладилар. Ҳар бир мевали дарахтга алоҳида меҳр билан қарадилар. Тагини юмшатдилар, хас-чўп, ўтдан тозаладилар. Дарахтларни оқладилар. Ҳашоратга қарши вақтида дори сепилди. Вақтида шакл берилди. Боғ яшнай бошлади. Учинчи йили чунонам ҳосил бердики, асти қўяверасиз. Қудратхўжа ҳам, фарзандлар ҳам хурсанд, кайфиятлари чоғ бўлди.

Улар ўзларича ўйлаб, ҳайрон бўлишарди: Ажабо, тўппа-тузук олма боғи бўлди-ку, шундай боғни йўқ қилишмоқчи бўлишди-я. Нега? Ҳосил бермай қўйган эмиш. Бекор гап, дарахтнинг ҳам жони бор. У ҳам одамга ўхшайди. Қизиқ, мева олайлик деб кўчат экамиз, сув қуямиз, парвона бўламиз. Уч-тўрт йил мўл, текис, ҳосил беради. Дарахт катталашгач эса, энди буёғига қарамасак ҳам бўлади, ўз овқатини ўзи топиб еяверади, деб ҳафсаласизлик қиламиз, бефарқ бўламиз. Бу нотўғри-да. Аслида тескариси бўлиши керак-ку. Олма дарахти катта бўлган сари ҳосили ҳам мўл бўлиши керак. Лекин бунинг учун жон койитиш, сувини, озиғини керагича етказиб бериш зарур.

Ана шунда истаганча ҳосил оласиз. Ахир қарини овқат асрайди, деган мақол бор-ку. Буни мевали дарахтга ҳам қиёс қилиш мумкин. Йўқ, биз ундай қилмаймиз, кейин ҳосил бермади, қариб қолди, деб нолиб юрамиз. Ер ориқ, ифлос бўлса, ҳашоратдан ҳимоя қилмасангиз, дарахт албатта қийналади-да. Ҳориб, чарчайди. Бир йил ҳосил берса, келгуси йилга кучи етмай қолади. Биз буни солкаш бўлиб қолди деб оқлаймиз. Агар ҳар йили дарахт тагини чопиб, зарур миқдорда озуқа бериб турсак ҳар йили ҳосил қилиши аниқ.

— Қудратхўжа аканинг ҳам боғбонликда ўз услуби бор, — деб гапга аралашди Тошкент агрофирмасининг бош ҳосилоти Маҳамаджон Эшонов. — Сиз айни пишиқчилик пайтида олмазорга бир келинг-а, ҳосилини кўтаролмаган олма шохлари обкаш бўлиб эгилиб туради. Лекин бирон ерда тиргович қўйилганини кўрмайсиз. Синмайди. Қизиғи шундаки, олмалар териб олингач, шохлар асли ҳолига қайтиб, тиккайиб олади. Хўш, бунга қандай қилиб эришасиз?

— Олмага шакл бериш пайтида, — дейди боғбон, — новдаларни ҳаддан ташқари қирқиб, кичрайтириб юбормайман. Чунки ҳосил бериладиган қисми кесиб ташланмаслиги керак-да. Шу туфайли новдалар бақувват бўлиб ўсади, ҳосилини кўтаришга кучи етади.

... Мен шу йил апрель ойи бошларида Қудратхўжа аканинг олмазорида бўлганимда ажаблангандим. Яхши шакл бермабдилар-ку, бутамабдилар-ку, деб ўйлагандим. Қудратхўжа аканинг бу гапидан «сир»ни билиб олдим. Яна бир нарсага эътибор бердим. Бир чеккага олма дарахтларининг тўнкалари қалаштириб ташланган эди.

— Кимки сумалак қилса ўтини биздан, — деб ҳазиллашди ўшанда Қудратхўжа ака. — Қанча керак бўлса, олиб кетаверишсин.

— Қуриб қолган олма дарахтларини олиб ташладингизми?

— Йўқ, деди боғбон, — ҳосил бериб турган бўлса ҳам ҳар икки қатор ўртасидаги бир қатор олмаларни қўпориб ташладик. Шундай қилиб, илгари олма дарахтлари 4,5х4,5 метр схемасида бўлса, энди 8х4 бўлиб қолди. Биз обдон ўйладик. Кучли бўлиб ўсадиган олма дарахтларининг қатор оралари шундай бўлгани маъқул. Ҳайдаш, озиқлантириш, ишлов бериш, қолаверса, ҳосилни йиғиб-териб олиш осон бўлади. Ҳаводан, қуёшдан яхши баҳра олади. Касалликка чалинмайди. Бир тупдан ўша икки тупдан ортиқ ҳосил олаверамиз.

— Экиш схемасига ҳам янгилик киритибсиз-да

— Ҳа, энди бу ҳам бир тажриба-да, — дейди боғбон камтарлик билан. — Ким билади, дейсиз, яна кўрамиз. Бригадиримиз Ҳоким аканинг ташаббуси ва раисимиз ёрдами билан янгидан 10 гектар олмазор боғ ташкил этдик. 8х6 схемаси билан экдик.

Мен боя дала айланиб, бу янги олма боғига ҳам кўзим тушган эди. Тўғриси, ўшанда ҳайрон бўлиб қолдим. Гўёки, ҳар ер — ҳар ерга бир-икки қаричлик олма новдалари суқиб қўйилгандек эди. Нега бунча нимжон ,жонсиз кўчатлар экилмаса?! Бу мулоҳазани айтган эдим Қудратхўжа ака кулди:

— Эрта баҳорда бир танишим ўз уйида кўчат етиштириб сотадиган хонадонга олиб борди мени, — деди у. — Хонадон соҳиби бизни хушнудлик билан кутиб олди. У бизга бир чеккага саралаб қўйилган кўчатларни кўрсатди. Бу кўчатлар дуркун, анча йўғонлашиб қолган эди. Лекин мен уларни олмайман, дедим. Шу кўчатларнинг ёнгинасида нимжон, ҳали ёш кўчатлар турарди. Уларга разм солсам илдизлари яхши. Мен мана шу кўчатларни оламан, дедим хонадон эгасига.

— Сиз ҳақиқий боғбон экансиз-ку, — деди у кулиб. Лекин ортиқча гапирмади. Биз савдолашиб гапни бир жойга қўйдик ва кўчатларни машинага ортдик.

— Айримлар, — дейди Қудратхўжа ака, — кўчат танлаганда танаси йўғон, кўримли кўчатларни олмоқчи бўлишади. Аслида ундай эмас-да. Кўчат қилтириқ бўлса ҳам яхши илдиз отган бўлсин. Бундай кўчатни эксангиз, тез авж олади. Бир-икки йилда ўша йўғон кўчатларга етиб олиб, ҳатто улардан ҳам ўзиб кетади.

Олма боғига туташ, қўшни хўжаликка қарашли 4 гектар нокзор бор эди. Ҳар гал ўтганда бу нокзорларга қараб Қудратхўжа ачиниб кетарди. Қуришиб, буришиб ётади. Ҳосил тугади-ю, тўкилиб-сочилиб кетади. Яхши пишиб етилмайди. У мутасаддилар билан гаплашиб, ана шу нокзорни ҳам ўз тасарруфига олди. Эринмай «касал»ини даволади. Ҳозир нокзорни кўрсангиз ҳавасингиз келади.

— Ҳар гектар ердан қанчадан олма ҳосили олиш мумкин?

— Нима десам экан, боғбон ўйланиб қолди, — агар қаловини ўрнига қўйсангиз 20-25 тоннагача олиш мумкин. Эҳтимол, бу гапимни эшитиб жуда ошириб юборди-ку, дейишлари мумкин. Ҳа, майли, ошириб юборган ҳам бўлақолай. Лекин мен сизга айтсам, мана шу бизга тегишли ҳосилга кирган 7 гектар олма боғдан бемалол 15-16 тоннадан ҳосил олса бўлади. Бу йил шуни мўлжаллаб турибмиз. Бундан ташқари 1,5 гектар узумзордан ҳам мўл ҳосил оламиз.

Қудратхўжа ака ҳақ гапни айтаётган эди. У ўзи истамаган ҳолда айрим боғбонларни танқид қилаётган эди. Ахир, тўғри-да! Шу туманнинг ўзида ҳам, вилоятда ҳам катта-катта боғлар борки, уларнинг ҳар гектаридан нари борса уч тоннадан ҳосил олинади. Эшовидан тушови қимматга тушади. Нега? Чунки боғзорлар ҳосил қилганда унинг атрофида ўралашиб юрадиганлар кўп бўлади-ю, бироқ ҳосил йиғиштириб олингач, боғни умуман эсдан чиқариб юборишади. Деярли янги мавсумгача унга қиё қарамайдилар ҳам. Шундай бўлгач, қандай қилиб юқори ҳосил олиш ҳақида гап бўлиши мумкин?! Ахир бу инсофдан эмас-ку? Лоақал ҳар гектаридан 8-10 тонна ҳосил олинса борми, ҳатто шунинг ҳисобига ялпи ҳосилни кўпайтириш, ҳосилдорликни кескин ошириш мумкин-ку! Лекин бунинг учун олма боғларини ҳам тезроқ ўз эгаларига, Қудратхўжа сингари миришкорлар қўлига топшириш, уларни ҳар жиҳатдан қўллаб-қувватлаш лозим.

Н. РИХСИЕВ,
Тошкент туманидаги Охунбобоев номли жамоа хўжалиги.

● **Суратда: Қудратхўжа ака Саидхўжаев ўғиллари Шавкат, Шуҳрат, Қаҳрамонлар билан.**

А. АБАЛЯН олган сурат.

ЛОҚАЙДЛИК ҲАМЁНГА ҲАМ ЗАРАР

Табиат ва инсон

ТАБИАТНИ муҳофаза қилиш, уни асраб-авайлаш ҳар бир инсоннинг муқаддас бурчидир. Лекин, шунга қарамай бу муҳим ишга лоқайдлик билан муносабатда бўлаётган, табиий ресурслардан хўжасизларча фойдаланишга кўникиб қолган кишиларнинг, айниқса, корхона-ташкилотлар раҳбарлари ўртасида борлиги кишини таажжубга солади.

Фикримизнинг далили учун туманимиздан кўплаб мисоллар келтириш мумкин. «Наврўз» жамоа хўжалиги янги ташкил этилганига қарамай анча самарали ишламоқда. Хўжаликда сут-товар фермаси, узумни қайта ишлаш цехи, машина-трактор саройи, қатор хўжалик бинолари, ёғоч арралаш цехи фойдаланишга топширилди. Албатта, бу объектлар хўжалик учун сув билан ҳаводек керак. Унинг учун раҳбарларни фақат табриклаш мумкин.

Лекин, масаланинг иккинчи томони ҳам бор. У ҳам бўлса ҳозирги даврда ҳар бир бино, унинг катта ёки кичиклигидан қатъий назар, барпо этилишида атроф-муҳитга зарар келтирмаслиги ҳақида ҳам бафуржа ўйлаб кўриш лозим. Афсуски, кўп ҳолларда бу инобатга олинмаяпти. Бу ўтказилган теширишда маълум бўлди. Бундай камчиликлар илгари ҳам аниқланган ва мутасадди раҳбарлар бир неча марта огоҳлантирилган эди. Бироқ кўрсатилган камчиликларнинг аксарияти бажарилмасдан қоғозда қолиб кетаётганлиги ҳақли ташвиш туғдирмоқда. Жумладан, заҳарли кимёвий моддалар сақланадиган омборхонани кўчириш ҳақида кўрсатма берилган эди. Лекин бу топшириқ бажарилмади. Оқибатда уни ёпиб қўйишга мажбур бўлдик. Сут-товар фермасининг гўнгхонаси ҳақида ҳам шуни айтиш мумкин. Қоидага мувофиқ унинг атрофига бетон деворлари олинган бўлиши лозим. Акс ҳолда ёғингарчилик вақтида гўнг сувга қўшилиб, теварак-атрофга тарқалиши, атроф-муҳитни ифлослантириши мумкин. Биз хўжалик раҳбарларига буни тушунтирдик. Лекин бу кўрсатма ҳам амалга оширилмади. Оқибатда у ҳамон табиатни ифлос қилувчи манба бўлиб қолмоқда.

Ёки узумни қайта ишлаш цехини олиб кўрайлик. Тартибга мувофиқ бундай ишлаб чиқариш объекти қурилиши олдидан унинг лойиҳаси экологик текширувдан ўтказилиши лозим. Хўжалик раҳбарлари эса бунга амал қилмаганлар. Ҳеч қандай текширувдан ўтказмасдан уни қураверганлар. Ҳатто битказилиб фойдаланишга ҳам туширилган. Умуман бундай цехнинг қурилишига ҳеч ким қарши эмас. У хўжалик жамоаси учун дурустгина даромад келтириши мумкин. Лекин бу бинони пала-партиш қураверин мумкин, деган гап эмас, албатта. Экологик текширувдан ўтказилмаганлиги учун бу цехнинг фаолияти вақтинча тўхтатиб қўйилди. Албатта, экологик текширувдан ўтказилганлиги ҳақидаги ҳужжат расмийлаштирилсагина уни ишга тушириш мумкин бўлади. Жамоа хўжалиги раҳбари ана шундай лоқайдлиги учун зарар кўрди. Унга 300 сўм миқдорида жарима тўлашга тўғри келди.

«Заркент» жамоа хўжалигида табиатни муҳофаза қилиш бўйича илгари кўрсатиб ўтилган камчиликларни бартараф этишга эришилди. Лекин, текшириш вақтида янги-янги камчиликлар аниқланди. Масалан, хўжаликнинг сут-товар фермасидан чиқадиган гўнг ва чиқиндилар йўл ёмонлиги баҳонаси билан гўнгхонага ташиб келтирилмаган. Шу ердан ўтадиган катта йўл ёқасига тўплайверганлар. Баҳор ва қиш ёғингарчилиги таъсирида бундай гўнг ва чиқиндилар ёмғир ва қор сувларига аралашиб, теварак-атрофга ёйилиб кетган. Бунга йўл қўйилганлиги учун хўжалик раҳбарига жарима солинди.

Бу хўжаликнинг ёнилғи-мойлаш материаллари омборхонаси замонавий қилиб қурилган. Ҳатто уни туманимиздаги бошқа хўжаликларга намуна қилиб кўрсатиш ҳам мумкин. Лекин омборхона мудирининг бефарқлиги оқибатида ишлатилган мой йиғиладиган сиғимлар атрофида бундай суюқликларнинг ер юзасига тўкилишига йўл қўйилган. Бу билан тупроқ таркиби бузилган. Бунга эса асло йўл қўйиб бўлмайди. Шунинг учун унинг айбдори бўлган омборхона мудири ҳамёни ҳам зарар кўрди.

Туманимиздаги 541-механизациялашган кўчма жамлама қатор биноларнинг қурилишини олиб бормоқда. Жамламада махсус бетон қориш бўлими бор. Бу ерда табиатни муҳофаза қилиш қоидаси қўпол равишда бузилмоқда. Шунинг учун унинг раҳбарига нисбатан ҳам жарима солинди.

Биз туманда табиатни муҳофаза қилиш ишлари кўламини кенгайтириш йўлидан бораверамиз. Унинг қоида ва талабларига амал қилмайдиган ҳар бир раҳбар ходимга нисбатан янада қаттиқроқ чоралар кўришдан қайтмаймиз. Мақсад табиатимиз мусаффо, атроф-муҳит соф бўлишига эришишдир. Бу эса табиати гўзал ва оромбахш бўлган Паркентга хос бўлиб қолиши лозим.

Р. САРБОЕВ,
Паркент тумани табиатни муҳофаза қилиш қўмитаси нозири.

ХОРИЖДАН ХАБАРЛАР

ТИНЧ ИНҚИЛОБ ОДИМЛАРИ

Исроил мамлакатида юз бераётган тинч иқтисодий инқилоб ўн йил муқаддам 1985 йилда бошланган эди. Ўшанда Иқтисодий ўзгаришлар дастури деб ном олган ялпи тадбирларни мамлакатда жорий қилишга киришилганди. Бу жараён ҳозир ҳам давом этмоқда.

Хўш, ўн йил ичида нималарга эришилди?

1984 йилда Исроил ишсизлик ва инфляция гирдобида қолганди. Мамлакатнинг ялпи миллий маҳсулоти 12 миллиард долларни ташкил этарди. 1994 йилда эса бу кўрсаткич 75 миллиард доллардан ошиб кетди. Ишсизлик анча камайди ва 8 фоизнигина ташкил этди.

Ҳозирги вақтда ишчининг ўртача маоши ойига 1500 долларга тенгдир. Таққослаш учун айтадиган бўлсак, 1975 йилда исроиллик меҳнаткашнинг ойига олган даромади 350 долларга тенг эди. Ҳозирги вақтда 75 фоиз исроиллик оила ўз машинасига эга. Аҳолиси бор-йўғи 5,6 миллион кишини ташкил этадиган бу мамлакатда 1 миллион 100 мингдан ортиқ енгил машина бор.

Тинч Иқтисодий инқилобни таъминлаган нарса аввало кичик ва ўрта тадбиркорликнинг жадал ривожлантирилиши бўлди. Бу соҳага ҳозир давлат ҳар томонлама ёрдам кўрсатмоқда. Имтиёзли қарз бериш, солиқ сиёсатидаги енгилликлар тадбиркорлар кенг фаолият кўрсатишига имкон берди. Давлат корхоналарини хусусийлаштириш жараёни давом эттирилмоқда.

Исроилдаги юксалишни таъминлаган муҳим омил, албатта, унинг ўз қўшнилари бўлган араб мамлакатлари билан муносабатлари яхшиланиб бораётгани, тинчлик жараёни сақланиб қолинишига муваффақ бўлинганлигидадир. Иккинчидан собиқ СССРдан одамлар ёппасига кўчиб келганлиги ҳам мамлакат тараққиётига самарали таъсир кўрсатди. Чунки кейинги 5 йил ичида Исроилга 600 мингдан ортиқ одам келди. Яҳудийлар агентлигининг маълумотларига кўра 1995 йилда иммигрантлар сони 70 мингдан ошади. Кўчиб келганларнинг аксариятини малакали ходимлар ташкил этганлиги мамлакат меҳнат бозорини муносиб кадрлар билан тўлдириш имконини берди.

Қисқаси, Исроил ҳозирги вақтда жаҳондаги энг тараққий қилган мамлакатлардан бири ҳисобланади, иқтисодий ўсиш суръатлари жиҳатдан эса жадал ривожланаётган 5 та давлатдан бири бўлиб турибди.

С.МУСАЕВ.

ҚИСҚА САТРЛАРДА

3 августда Афғонистоннинг Кандахор шаҳрида мухолифатдаги «Толибон» ҳаракати аъзолари томонидан мажбуран қўндирилган Россиянинг «Аэростан» авиакомпаниясига қарашли ИЛ-76 самолёти ҳамон тутқинда турибди. «Трансавиа» ва «Аэростан» авиакомпанияси вакиллари тутқундаги самолёт ва унинг 7 кишидан иборат экипажини озод этиш борасида музокара олиб бориш учун Қобул шаҳрига келди.

***

Туркия бош вазири Тансу Чиллернинг Қозоғистон, Қирғизистон ва Туркманистонга беш кунлик сафари бошланди. Сафар давомида Марказий Осиё давлатлари билан Туркия ўртасидаги алоқаларни янада кенгайтириш ҳамда Марказий Осиёни Европа билан боғловчи нефть ва газ қувури — «Евросиё магистрали»ни қуриш билан боғлиқ масалалар муҳокама этилади. Кейинги пайда Туркия билан Марказий Осиё давлатлари ўртасида муносабатлар анча фаоллашди. Айни пайтда Туркиянинг Ўзбекистон, Туркманистон ва Қозоғистонга киритган сармояси 4 миллиард АҚШ долларидан ошиб кетди, дейилади шу ҳақдаги хабарда.

***

Диний ва этник низолар давом этаётган Карачи шаҳрида тинчлик ва барқарорлик ўрнатиш учун Покистон ҳукуматига бир ярим йил вақт керак, деди Покистон бош вазири Беназир Бхутто Лохур шаҳрида ўтказилган матбуот анжуманида. Ҳукумат раҳбарининг таъкидлашича, Покистон ҳукумати Карачини қўпорувчилардан тозалаш учун бор имкониятини ишга солади.

***

Ҳиндистоннинг шимоли-шарқидаги Ассом вилоятида юз берган сув тошқини 100 минг кишилик аҳоли жойларига зарар етказди. Беш кундан буён давом этаётган сув тошқини натижасида мамлакат халқ хўжалигига сезиларли даражада зиён етди. Айни пайда сув тошқинини бартараф этиш учун кенг кўламда кураш олиб борилмоқда.

***

Қозоғистонга қарашли «МИ-8» вертолёти Қозоғистон-Хитой чегара ҳудудида фалокатга учради. Экипаж аъзолари тирик қолган. Бироқ, бир нафар ҳарбий хизматчи ҳалок бўлган. Қозоғистон Республикасининг чегараларни қўриқлаш бўйича давлат қўмитаси вакили РАТА-ТАСС ахборот маҳкамаси мухбирига шу ҳақда хабар берган.

***

ПЕКИН. Хитой тез орада яна бир ядро синовини ўтказиш тадбирини кўрмоқда. Пекиндаги хорижий ваколатхоналар ходимлари шундай фикр билдирдилар.

Шу кунларда Шинжонг-Уйгур мухтор туманидаги Лобнор ядровий синовлар майдонида тайёргарлик ишлари якунланган.

Маълумотларга қараганда, синовни шу ойнинг охирида ўтказиш режалаштирилган.

***

ДЕҲЛИ. Яқин кунларда Ҳиндистон Россиядан С-300У ҳарбий ҳаво мудофааси мажмуида кўрсатилган замонавий қурол-яроғларни сотиб олишни бошлайди, деди Ҳиндистон мудофаа маҳкамаси вакили РАТА-ТАСС ахборот маҳкамаси мухбири билан суҳбатда.

Ҳиндистон мудофаа вазирлиги котиби К. Намбиёрнинг келгуси ҳафтада Россияга бўладиган ташрифида ушбу масала атрофлича муҳокама қилинади.

***

ХАНОЙ. Мамлакат раҳбариятини танқид қилгани ва ҳукуматга қарши фаолияти учун 9 киши 4 йилдан 15 йилгача турли муддатга озодликдан маҳрум қилинди. Маҳаллий суд уларни бузғунчиликда ҳамда Вьетнам миллий мустақиллиги ва хавфсизлигига хилоф иш тутганликда айблади.

(ЎзА).

ҚИШЛОҚДА — «ҚИШЛОҚ КУНЛАРИ»

ЎЗБЕКИСТОН Мустақиллигининг тўрт йиллиги олдидан Паркент туманидаги «Қорақалпоқ» жамоа хўжалигида «Қишлоқ кунлари» ўтказилди. Анъана бўйича туман ҳокимлигининг вакиллари қишлоқда ижтимоий-маиший соҳаларни атрофлича текшириб, унинг натижаларини чуқур таҳлил қилдилар, ютуқ ва камчиликларни рўй-рост кўрсатдилар. Хўжалик марказидаги ўйингоҳда маданий — спорт мусобақалари бўлди. Байрам қатнашчилари тош кўтариш, арқон тортиш, югуриш ва волейбол мусобақаларида «қорақалпоқ»ликлар билан «Сўқоқ»ликларнинг ўзаро беллашувини томоша қилдилар.

М. ҲАЙДАРОВ.

ТЎЙ БИР КУНДА ЎТДИ

ТУМАН ва шаҳар хотин-қизлар кенгашлари фаолларининг тўй ва маъракаларни ихчам, ҳозирги давр талабига мос равишда ўтказиш борасида қилаётган ҳаракатлари яхши самаралар беряпти. Яқинда Асия опа Сайфулина ҳамда Эрматали ота Алматовлар хонадонидаги тўй ихчам ва кам ҳаражат билан ўтказилди. Келин-куёвлар — Тоҳир ва Мавлудаларнинг келажагини ўйлаган қудалар ўзаро маслаҳатлашиб, ортиқча борди-келдиларга барҳам бердилар. Тўй эса келин ва куёв томонда — бир кунда ўтказилди. Куёв хонадонида наҳорда эл-юртга ош берилган бўлса, тушда келинникида тўй ўтказилиб, оқшомда узатилиб келинди. Тўйдан олдинги даҳмазаларга чек қўйилди. Бу билан қимматли вақт ҳам, ортиқча харажатлар ҳам тежалди. Шаҳримиз ва туманимиздаги барча маҳаллаларда тўйларни фаоллар иштирокида худди шундай ўтказилишини тартибга солиш ниятимиз бор. Маслаҳатлашиб ўрнатилган тартиб-қоидани бузганларга танбеҳ берилади.

М. ҲАЙДАРОВА,
Пискент тумани.

Умид билан яшайди инсон

ОЛТИНОЙНИНГ «ОЛТИН» ОРЗУСИ

Тоғда тойчоқ кишнайди от бўлдим деб, ёр-ёр,
Уйда келин йиғлайди, ёт бўлдим деб, ёр-ёр.
Йиғлама қиз, йиғлама тўй сеники, ёр-ёр,
Остонаси тиллодан уй сеники, ёр-ёр...

Ҳар сафар ана шу ашулани эшитганимда юракларим ширин орзиқиб, ҳаяжондан эса бутун жуссам титраб кетади. Менимча, «Ёр-ёр»ни ҳар бир балоғат ёшига етган қиз ҳаяжонланиб эшитса керак. Бу жарангдор, ёқимли ва жозибадор қўшиқ садолари остида оппоқ либос кийиб, келинчак бўлишни қайси қиз орзу қилмайди, бу ҳақда қайси қиз ширин-ширин хаёл сурмайди, дейсиз. Бир ҳовлида ўсиб бахтини бўлак жойдан топадиган қиз боланинг қисмати шу бўлгач ўйламай илож қанча?..

Кузнинг қуёшли куни. Мен ўша куни ҳар галгидан эртароқ қайтдим ишдан. Қўшни қишлоққа келин келди шекилли карнай-сурнай, «Ёр-ёр»лар авжида. Хаёл суриб кўчамиз бошига келиб қолганимни ҳам билмай қолибман. Шу тобда ҳассага суяниб қуёш тафтида ўтирган Олтинойга кўзим тушиб қолди. Мени хаёлимда у ҳар галгидан бошқачароқ бўлиб кўринди кўзимга. Унга яқинроқ бориб:

— «Баҳорнинг қуёшига келинингни тут, кузнинг қуёшига қизингни тут» — деганларидек кузнинг ёқимли қуёш нурида товланиб турибсизми, ҳазиломуз гап қилдим Олтинойга.

— Эҳе, ўзлари қайтиб қолдиларми ишдан? Мен томон яқинлашиб ҳол-аҳвол сўради Олтиной.

— Қулоқ солинг-а, эшитаяпсизми?

— Қўшни қишлоққа келин келдиёв, менимча. Ўзиямей «Ёр-ёр» айтаётганнинг овози нақд булбулникидан ошса ошади, кам эмасов.

Олтиной гапини тугатиб қандайдир сирли қараб қўйди менга.

— Шундай ёқимли ва жарангдор ёр-ёрлар остида келин бўлиш менга ҳам насиб қилармикан-а?

Олтинойнинг бу дардли сўроғи оёқларимгача титроқ олиб кирди.

— Насиб... Насиб қилсин илоё...

У чуқур тин олди ва ҳассасига таяниб аста-аста қадам босиб ҳовлисига кириб кетди. Мен эса Олтинойнинг ортидан термулганимча узоқ туриб қолдим. Қўшни қишлоқда бўлаётган тўйнинг овози ҳали ҳам эшитилар, кимдир икки ёшга бахт, кимдир омад тилаб табрикларди...

Шу-шу «Ёр-ёр» ашуласини эшитсам Олтинойни, Олтинойни кўрсам унинг дардларини эслайдиган бўлиб қолдим. У тенгилар бирин-кетин ўз бахтини топиб кетаяпти. Мен эса Олтиной тақдирига, қисматига ачинаман. Эҳ, Олтиной. У на ўртоғларига қўшилиб мактабга борди, на ёзилиб-яйраб тенгқурлари қатори ёшлик завқини сурди. У фақат ёз фаслини кутиб яшайди. Қишнинг совуқ қировли кунлари эса уни ҳайҳотдек уйнинг шифтига нигоҳини қадаганича эртани, индинни... ёзни кутиб яшашга мажбур қилади.

Бахт ярим, қайғу ярим
Айт, не бекам яралган?..

Бу дунёнинг ўзи асли бир кам яралган бўлса, не қилсин, Олтиной? У сингари армонлар ўтида яшаётган қизлар озмунчами? Уларнинг яраланган қалблари фақат бир оғиз ширин сўздан малҳам топади холос.

Қиз болани ўзга хонадонга кузатишаркан дуога қўл очган бувижонларимиз «Бахтинг баркамол бўлсин, борган жойингда тиниб-тинчиб, кўпайишиб юр» — дея қўлларини юзларига тортадилар. Ана шундай сермаъно дуолар ҳар бир балоғат ёшига етиб, орзу, умидлар билан яшаётган қизларга, жумладан ҳаётда ниманидир кутиб яшаётган Олтинойга ҳам насиб этсин. Гарчи ота-боболаримиздан қолган мерос шу экан, қизларимиз умид билан бахт излаб борган хонадонларидан ўз бахтларини топишсин.

Ғули ЖАҲОН
ТошДД филология куллиёти
Журналистика бўлими талабаси.

«Президент кубоги» учун мусобақа:

«ЮНУСОБОД» ТЕННИСЧИЛАРНИ КУТМОҚДА

Республикамиз мустақиллигининг тўрт йиллиги олдидан 26 август куни ТОШКЕНТДА Ўзбекистон Президенти кубоги учун анъанавий халқаро мусобақа бошланади.

— Мусобақанинг барча давралари «Юнусобод» спорт комплексининг теннис майдончаларида ўтади, — деди республика Соғлиқни сақлаш вазири, Республика теннис федерациясининг президенти Ш. Каримов. — Бу томошабинлар учун ҳам, мусобақа иштирокчилари учун ҳам қулай бўлади. Теннис майдончалари катта ракетка усталарини қабул қилишга тайёр, буни халқаро теннис федерацияси мутахассислари ҳам тасдиқлади.

Жаҳоннинг 50 нафар энг кучли теннисчилари қаторидан жой олган Испания, Франция ва Швеция спортчилари бу йилги мусобақада иштирок этиш истагини билдирди. «Кремл кубоги» мусобақаларининг икки бор ғолиби россиялик Андрей Черкасов ҳам Тошкентга келади.

Ўзбекистондан бу мусобақада Дмитрий Томашевич билан Олег Огородов иштирок этади. Уларнинг спорт маҳорати ўтган йилдагига нисбатан анча ошди. Ўзбекистон терма командасига қолган номзодлар яқин ҳафта ичида бўладиган саралаш ўйинларида аниқланади.

«Президент кубоги» мусобақаларининг совринлар жамғармаси бу йил 150 минг долларни ташкил этади. «Ўзенгилсаноат» уюшмаси, Ўзбекбирлашув мусобақанинг энг яхши натижага эришган энг ёш иштирокчисига ва юқори ўринлардан бирини эгаллаган ўзбекистонлик спортчига иккита махсус соврин таъсис этди. Бу совринлар енгил автомобиллардир.

Кези келганда фойдаланиб, республикамиздаги жўшқин жисмоний тарбия ва спорт ишлари, турли-туман мусобақаларнинг тиғиз жадвали Ўзбекистон халқига фақат фойда келтираётганини таъкидламоқчиман. Улар Президент Ислом Каримовнинг фарзанд соғлом туғилса, турмуш тарзи соғлом бўлса, ҳар бир шахс ҳар томонлама камолга етиши ҳақидаги ижтимоий йўл-йўриқлари амалда рўёбга чиқишига кўмаклашмоқда.

Барча йирик халқаро мусобақаларда ўзбекистонликлар энг юқори натижаларга эришадиган вақт узоқ эмас, бунга ишончим комил, деди сўзини охирида республика теннис федерациясининг президенти. «Президент кубоги» учун бу йилги мусобақалар ҳам ташкилий жиҳатдан юксак даражада ўтишига, янги-янги истеъдодли теннисчилар етишиб чиқишига ва одамлар саломатлигини, улар ўртасидаги дўстликни мустаҳкамлашга хизмат қилишига ишонаман.

Светлана ТЕН,
ЎзА мухбири.

Футбол

ИККИ ЎЙИН ҚОЛДИ

Жаҳон олимпиадасининг саралаш мусобақалари доирасида навбатдаги учрашувлар бўлиб ўтди. Ўзбекистон терма командаси қирғизистонликларни қабул қилиб, 2:1 ҳисобида ғолиб чиқди. Қозоғистон — Тожикистон терма командалари ўртасидаги ўйинда қозоғистонликлар ғалабага эришдилар 3:1.

Ҳозир бешинчи Осиё зонасида тўрт турдан сўнг 10 та хол топлаган Қозоғистон командаси олдинда бормоқда. Ўзбекистон терма командаси ҳисобида-9, Тожикистон футболчиларида -3, Қирғизистон футболчиларида-1 хол бор.

Ўзбекистон олимпиадачилари 2 сентябрь куни Душанбе ва 7 октябрь куни Алмати шаҳрида қолган ўйинларни ўтказадилар.

ХОТИРА ТУРНИРИ ТУГАДИ

Самарқанд вилоятининг Нарпай шаҳрида «Пахтакор-79» командаси футболчилари хотирасига бағишлаб ўтказилган турнир ниҳоясига етди. Ҳал қилувчи ўйинда Наманганнинг «Навбаҳор» футболчиларини енгган (2:1) Жиззахнинг «Сўғдиёна» командаси мусобақа бош совринини қўлга киритди. Қизиғи шундаки, ўтган йили ҳам ана шу икки жамоа финалда учрашиб, унда наманганликлар ғалаба қилган эдилар.

ЯНА СОЛИҚ ҲАҚИДА

Таҳририятимизга газетхонлардан солиқ солиш ва ундириш ҳақида саволлар келиб турипти. Қуйида ана шундай саволлардан айримлари ва уларга вилоят давлат солиқ бошқармаси ходимлари берган жавобларни эътиборингизга ҳавола қиламиз.

«Тошкент ҳақиқати» маслаҳатхонасида

САВОЛ: — Қишлоқ хўжалик корхоналари ва ташкилотларига солиқ солиш тартиби ҳақида маълумот беришингизни илтимос қиламан. Айтинг-чи, қишлоқ корхоналари пахта толаси сотишдан оладиган фойдага солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари борми? Ушбу фойда хўжаликнинг умумий рентабеллиги белгиланаётганда ҳисобга олинадими?

Г. БОЗОРОВ,
Чиноз тумани.

ЖАВОБ: — Қишлоқ хўжалик корхоналари оладиган фойдага солиқ солиш рентабеллик даражасига қараб ставкалар бўйича, яъни 40 фоизгача рентабелликка эришганда уч фоизли ставка бўйича; рентабеллик 40 фоиз ва ундан ошганда 20 фоизли ставка бўйича амалга оширилади.

Қишлоқ хўжалик корхоналари ўз тозалаш қувватларига эга бўлган тақдирда пахта толаси сотишдан оладиган фойда умумхўжалик фаолиятидан келадиган фойданинг бир қисми ҳисобланади ва унга жорий этилган умумий тартибда солиқ солинади.

Агар корхона ўз тозалаш қувватларига эга бўлмаса, бу ҳолда қайта ишланган саноат маҳсулотидан олинадиган даромад сифатида коэффициентларни ҳисобга олиб, унинг пахта толаси сотишдан кўрадиган фойдасига 38 фоизли ставка бўйича солиқ белгиланади. Ушбу фойда қишлоқ хўжалик корхонасининг рентабеллик даражаси белгиланаётганда ҳисобга олинмайди.

САВОЛ: — Корхона ва ташкилотлар балансидаги ижтимоий-маданий соҳа объектларини ишлатишдан олинадиган фойдага солиқ солинадими?

А. МАҲМУДОВ,
Ангрен шаҳри.

ЖАВОБ: — Корхона ва ташкилотлар балансидаги ижтимоий-маданий соҳа объектларини ишлатишдан келадиган фойдага умумий тартибда солиқ солинади. Чунки, улар корхона баланси таркибидаги фойда сифатида ҳисобга олинади.

САВОЛ: — Четдан келтирилаётган сигарета ва спиртли ичимликлар учун акциз солиғи тўланишини кимлар назорат қилади?

Э. НИШОНОВ,
Зангиота тумани.

ЖАВОБ: — Четдан келтирилаётган сигарета ва спиртли ичимликлар учун акциз солиқларидан келадиган маблағнинг ўз вақтида ундирилиши устидан назорат қилиш вазифаси Ўзбекистон Республикаси божхона ташкилотлари зиммасига юкланган.

Саволларга вилоят давлат солиқ бошқармасининг бўлим бошлиғи
А. ВАЛИЕВ жавоб қайтарди.

БИРИНЧИ БЎЛИШ ОСОНМИ?

ОРОМГОҲЛАР шу кунларда дам олувчилар билан гавжум. Бу жойларда муҳим оммавий тадбирлар тез-тез ўтказилмоқда. Жумладан, яқинда «Бойчечак» дам олиш масканида «Балли, қизлар» ва «Балли, йигитлар» беллашуви ташкил этилди. Иштирокчилар мусобақа шартларида кўзда тутилган Ўзбекистон тарихи, бахрибайт, ҳолатдан чиқиш, мусиқа асбобларини чалиш, товуш тақлиди, эркин тема борасида куч синашдилар. «Балли, қизлар» мусобақасида оромгоҳ ошпази Рашида Абдухолиқова фахрли биринчи ўринни эгаллади. Йигитлар ўртасида эса оромгоҳ ҳисобчиси Мирсалим Умаров билимдон ва зукко эканлигини амалда кўрсатди. Ғолибларга эсдалик совғалари топширилди.

М. ҲОМИДОВ.

ЎҚУВ ЙИЛИГА ШАЙ

ТУМАНИмиздаги 6-мактаб ўзига яраша тарих ва нуфузга эга. Бу йил илм-фан даргоҳини 112 нафар ўқувчи битириб чиқди. Аксарият битирувчилар олий, ўрта махсус билим юртларига кириш учун тайёргарлик кўришган бўлса, маълум бир гуруҳ ўқувчилар эса туманимизнинг ўзида қолиб ишлаш истагини билдирди. Яқинда мазкур мактабда бўлиб, шу кунларда амалга оширилаётган ишлар билан танишдик. Мактаб директори Салоҳиддин Мусаевнинг таъкидлашича 28 та синф хоналари янги ўқув йилига тахт қилиб қўйилди. Бу борада З. Орипова, А. Холдоров, С. Асророва, Ҳ. Бойматов сингари ўқитувчи ва ходимларнинг хизматлари катта бўлди.

Г. ТЎЛАЕВА,
Паркент тумани.

ХОЛИДАХОННИНГ УЧ ЭГИЗАГИ

ПАРКЕНТ туманидаги Бойқозон қишлоғида яшайдиган Холида Расулова ва Муҳсин Расуловларнинг хонадонида қувончли воқеа рўй берди. Бир йўла уч эгизак — Фотима, Зуҳра ва Заҳро туғилди. Оиланинг бири биридан ширин фарзандлари сони ўн икки нафарга етди. Холида опа ва Муҳсин ака маҳаллада ўзига яраша обрў-эътиборга эгалар. Холида опа қишлоқдаги болалар боғчасида ишлайди. Муҳсин ака эса туман санитария-эпидемиология станциясининг хизматчиси.

Т. РАФИҚОВ.

ТОҒ ЖИЛҒАСИ БЎЙИДА.
Н. МУҲАММАДЖОНОВ олган сурат.

Шифокор минбари

БУЙРАК КАСАЛЛИКЛАРИНИНГ ОЛДИНИ ОЛСА БЎЛАДИ

БУЙРАК касалликлари инсон танасининг умумий хасталаниши ҳисобланиб, пешоб йўлларда ҳар хил тошлар пайдо бўлиши билан боғлиқдир. Тош — пешоб таркибида тош пайдо қилувчи моддаларнинг кўпайиши натижасида келиб чиқади.

Тартибсиз ва нотўғри овқатланиш оқибатида модда алмашинуви бузилади. Пешобда пайдо бўлган тош зарралари қабул қилинган овқатга боғлиқ бўлади. Сутли овқатларни доим истеъмол этиш натижасида кальций тузли тошлар, гўшт маҳсулотларини кўп ейиш эса урат тузли тошлар пайдо бўлишига олиб келади.

Ўзбек миллий таомларининг гўштга, донли маҳсулотларга, пишириқларга бойлиги ҳар хил тузли тошларнинг пайдо бўлишига шароит яратади. Хасталиклар кўпинча семириш билан бирга кечади. Шўр ва аччиқ маҳсулотларни ҳаддан ташқари истеъмол қилиш, чекиш ва ичкилик ичиш ҳам дард манбаи ҳисобланади. Буйрак касаллигининг олдини олиш, кичик тошларни тушириш учун танани етарлича суюқлик билан таъминлаш керак. Одам бир кеча-кундузда овқат таркибидаги суюқликдан ташқари, 1,5 литр сув ичиши лозим. Уни кам-камдан, чанқоқ сезмаслик учун ичиш фойдалидир. Чой ичиш натижасида баданда кальцийли ва оқсилли тузлар кўпаяди, чунки, чой таркибида отқулоқ ишқори кўп бўлади. Бунга йўл қўймаслик учун шарбатлар, ҳар хил доривор гиёҳлар қайнатмаси, наъматак дийммамаси, тарвуз, қайнатилган сув ичиб туриш тавсия қилинади.

Кузатишлар таналарида оқсилли туз йиғилган беморлар кўп учрашини кўрсатади. Бундай касалликларга отқулоқ, анжир, какао, қалампир, жигар, буйрак, талоқ, мия каби озиқ-овқат маҳсулотларини емаслик тавсия этилади. Қайнатмалар, тузланган, аччиқ дудланган маҳсулотларни чеклаш, пиёз, картошка, сабзи, томатларни оз миқдорда қабул қилиш керак. Қайнатилган гўшт, балиқ маҳсулотлари улар мижозига тўғри келади. Хамир овқатлар, дон маҳсулотлари, ўсимлик ва ҳайвон ёғи, сабзавотлар (карам, турп, бодринг, қовун, тарвуз) мевалар (олма, олча, нок)ни бемалол еявериш мумкин. Танадан оқсилли моддаларни чиқариб юборишда наъматак, смородина, узум барги, маккажўхори попуги қайнатмалари яхши ёрдам беради.

Ш. БОБОХЎЖАЕВА,
Тошкент вилояти бош парҳез шифокори.

БИЛИБ ҚЎЙГАН ЯХШИ

● БИР неча туп кашнични илдизи билан олиб ва яхшилаб ювиб ташлагач, ярим литр сувда ярим соат мобайнида қайнатинг. Сўнг уни сузиб, қайнатмани эрта билан ва кечқурун юзингизга суртинг. Кашнич юзни ажинлардан сақлайди.

● ҲЎЛ сочни, айниқса, бўялган ва жингалак қилинган сочни офтобда қуритманг, акс ҳолда сочингиз мўрт бўлиб, тўкилиши мумкин.

● КЎКАТ доғини оз миқдорда новшадил спирти қўшилган совунли илиқ эритма билан кетказиш мумкин.

● САҲАРДА узилган гул сувда яхши очилади.

● ҚЎЛГА теккан мойли бўёқни ўсимлик ёғини ишқаб, сўнгра совунли илиқ сув билан ювиб кетказиш мумкин.

● ГЎШТЛИ шўрвага овқат пишишидан ярим соат олдин, балиқ шўрвага эса қайнаш олдидан туз солиш керак.

● БАЛИҚНИ тозалашдан олдин қўлни туз билан ишқалаб олсангиз, у сирғалиб кетмайди.

● ЎРТАСИДАН бўлинган пиёз билан пичоқ зангини кетказса бўлади.

● СУТ тезроқ қайнаб чиқиши учун унга бироз қанд ёки шакар солинг.

● АГАР яхна гўшт ўрамига озгина миқдорда картошка крахмалидан қўшсангиз, уваланиб кетмайди.

Қадимий анъаналаримиз

ЧАҚАЛОҚНИ ПОКЛАШ УДУМИ

Қадимий илмиёт бўйича айтилишича, сув борлиқнинг пайдо бўлишида асосий манба хисобланган. Ўзбек халқи маросимларида сувдан асосан поклаш воситаси сифатида фойдаланилади.

Ўзбекларнинг янги туғилган чақалоқни ювинтириш, яъни поклаш маросими ўзига хос жозибавий маънодаги ҳаракатлар ва удумлар силсиласидан иборатдир. Болани тоза сувга солишдан аввал она ўзининг устидан уч марта сув қуйиб покланиб олади. Чўмилгандан кейин ҳам бола ётган уйга ўзича тўғридан-тўғри кириб келавермайди. Момо уйга аввал киради ва болани кўтариб олиб чиқадида, она қўлига беради. Болани чўмилтириш учун сувни қайнатиб, сўнг совутиб қўядилар. Бу маросимда иштирок этувчи шахсларнинг вазифаси, айниқса, болани ким чўмилтириши жуда муҳимдир. Маълумотларга қараганда Тошкент, Қашқадарё, Сурхондарё, Самарқанд ва бошқа вилоятларда болани момоси, яъни куёвнинг онаси чўмилтиради. Наманган, Фарғона, Андижон ва Бухорода эса кекса кампирлардан биронтаси ёки имкони борича аёлнинг туғилишида доялик қилган момо ювинтиради. Бу анъанавий маросим бола туғилгандан кейин етти ёки тўққиз кун ўтгандан кейин бўлиб ўтади. Болани чўмилтиришда қайнона, доя кампир ва чақалоқ билан онаси иштирок этишади.

Чақалоқни чўмилтириш маросими муайян худудий ўзига хосликларга эга. Бу фарқланишлар, аввало, болани ювинтириш учун тайёрлаган сувга солинадиган нарсаларнинг табиатида кўринади. Сурхондарё вилоятида чақалоқни чўмилтириш учун хамиртуриш солинган илиқ сув тайёрланади. Бу чақалоқ бундай сувда чўмилгандан сўнг хамиртурушдай семириб юрсин, деган маънони англатади.

Сувга туз ташлаш удуми туркий халқларнинг деярли барчаларига маълум бўлса-да, лекин, ҳар бир миллий худудда бу одат ўзига хос йўсинда амалга оширилади. Масалан, қирғизлар удумига кўра туз солинган сувда чўмилтирилган бола катта бўлганда бақувват, жасур ва мард бўлади, илк бор тузли сувда ювинган болани пашша, бурга таламайди ва чивин чақмайди деб ўйлайдилар.

Бундан ташқари чақалоқни чўмилтирганда сувга мунчоқ, узук, танга, қуйруқ, тупроқ, буғдой, кумуш танга, пахта, гўшт ҳам солинади. Бу нарсаларни сувга солишда болага кўз тегмаслиги ва келажакда бой бўлишига умид билдирилади. Боланинг қўлтиғи таги, қўл панжалари оралари, оёқ панжаларининг ҳидланиб кетмаслиги мақсадида чўмилтирилади ва буни «чилла суви» деб аташади. Қирқ кунлик чилла давомида уч хонадондан олинган тузли сувга бола ювинтирилади, яъни чилла сувига солинади.

Чақалоқни ювинтираётганда ҳам махсус айтимлар такрорлаб туриладии. Хусусан, чақалоқни илк бор ювинтираётган қора муртлик момолар гўдакни оқ ва кўк мато бўлаклари билан сийпалаб туриб, эзгу истак билдиришади.

Тошкент шаҳрида чақалоқни тўққиз ёки ўн кунда бешикка соладилар. Баъзан ўн бир кунда бешикка беланади. Бу одатларга асосланиб болани бешикка белашда тўққиз ёки ўн бир яъни тоқ кун анъанасига риоя қилинади. Шу куни кўзи ёриган аёлнинг яқинлари, қариндошлари чақалоқни кўргани қовурдоқ, юпқа, патир пишириб келишади. Чақалоқ бешикка белашдан аввал чўмилтирилади. Чўмилтириш олдидан махсус сув тайёрланади. Бунинг учун доя момо тоғорага илиқ сув солиб унга туз ташлайди. Чақалоқни шу сувда ювинтиргандан кейин қўлтиғининг остига, томоғининг тагига, оёқлари, чавлари орасига тупроқ ёки упа сепилади. Чақалоқнинг баданига ҳар қандай тупроқни сепавермайдилар. Бунинг учун эски тандир ёки пахса деворлардан ушатиб олинган кесакни яхшилаб майдалаб, докадан ўтказиб, тозаланадида, гўдак баданига сепилади.

Боланинг кундан-кунга етилиши, улғайиб ўсиши, оғирлик ўлчови қутбарака, бойлик ва бахт рамзи сифатида тушунилади.

Анъанавий тушунчаларга кўра тоғорага танга солинса, бола бой, бадавлат бўлармиш, акс ҳолда бундай одамни «тоғорада қоққан» деб атайдилар. Ташланган тангалар болани ювинтириш маросимидан кейин қўшни болаларга тарқатиб берилади. Биз бу одатнинг маъносини сўраганимизда қариялар, тоғорага тангалар ташлаб ювинтиришдан сўнг болаларга улашишдан мақсад чақалоқ ҳам тезроқ улғайиб, ўша болалардек югуриб, ўйнаб юрсин, деган ниятда қилинади, деб тушунтиришади.

Кўриниб турибдики, халқимизнинг чақалоқни илк бор чўмилтириш билан боғлиқ урф-одатлари ва маросим фольклорида кўпгина муштаракликлар мавжуд. Бу муштараклик, биринчидан ашёларнинг қўлланилишида намоён бўлса, иккинчисидан, маросим ёки удумнинг ўтказилиши тартиби, муддати ва иштирокчиларининг функцияларига кўра зоҳир бўлади. Чилла бошланганига йигирма кун тўлгандан кейин болани кичик чилладан чиқарадилар. Бунда боланинг бувиси уч-тўртта қўни-қўшнилар билан чақалоқни худди етти чилласидан чиқаргандек қилиб, ҳамма жойларини яхшилаб ювадилар. Шундан кейин болани онаси кунора илиқ сувда ювиб турадди.

Биз, туркий халқларнинг муқаддас маросимларимиздан бири бўлган ёш гўдакни поклаш удуми ҳақида, сиз азиз газатхонларни оз бўлсада хабардор этдик. Халқ оғзаки ижоди намуналари билан боғлиқ бўлган бундай анъаналар эса абадий давом этишига ишонамиз.

Нафиса ҚУРБОНОВА,
Филология фанлари номзоди.

«ТРАКТОР» ТАДБИРИ БОШЛАНДИ

Ҳаракат хавфсизлиги учун

КЕЙИНГИ вақтларда вилоятнинг автомобиль йўлларида трактор ҳайдовчилари орасида йўл ҳаракати қоидаларини бузиш ҳоллари тез-тез такрорланмоқда. Айниқса, техник жиҳатдан носоз, фойдаланишга яроқсиз трактор воситаларининг йўлларда юриши фақат ҳайдовчи учунгина эмас, бошқалар учун ҳам хавф туғдирмоқда. Шу йилнинг 27 июнь куни Юқоричирчиқ тумани худудида тракторчи Сафар Жобоев «Нишон» фермер хўжалигига қарашли МТЗ-80 русумли тракторда кетаётиб тезликни оширгани сабабли йўлдан чиқиб кетди. Трактор ағдарилиб, унинг ҳайдовчиси ҳалок бўлди. Шундай кўнгилсиз воқеа Бўстонлиқ туманидаги Озодбош қўрғони худудида ҳам содир бўлди. Ҳайдовчи Бахтиёр Бўрибоев тезликни оширгани сабабли тракторини бошқара олмади. Трактор ағдарилиб, ўзи ва унинг ёнида келаётган йўловчи Ў. Омонбоев оғир жароҳатланди. Шунингдек, Янгийўл туманидаги Ҳ. Турсунқулов номли жамоа хўжалиги тракторчиси Ғулом Ғафуров ҳам тракторни бошқара олмай, ағдариб юборди. Натижада, ўзи ва у билан бир ўриндиқда ўтирган икки йўловчи жароҳатланиб, касалхонага ётқизилдилар. Гарчи бундай ҳодисалар нисбатан кам бўлса-да, вилоят давлат автомобиль назорати ходимлари йилнинг ўтган даври мобайнида тракторчилар томонидан 25 марта йўл-транспорт ҳаракатлари қоидаси бузилганлигини қайд қилдилар.

Бундай кўнгилсиз ҳодисалар трактор ҳайдовчиларнинг йўл ҳаракати қоидаларига хилоф тарзда иш тутишлари натижасида содир бўлмоқда. Негаки, жамоа хўжалиги, бирлашма ва ташкилотларда қишлоқ хўжалиги техникаси воситаларига эътибор сусайиб кетди. Жамоа хўжаликлари раҳбарлари тракторларнинг қаерда ва қандай аҳволда эканлигини билмайдилар. Давлат автомобиль назорати ходимлари уларга носоз тракторлар йўлга чиқарилаётганлигини айтсалар, улар эса ўз навбатида иқтисодий камчиликларни баҳона қилиб, ўзларини оқламоқчи бўладилар.

Шу йилнинг 15 августидан 15 сентябригача вилоят худудида йўлларда ҳаракат хавфсизлигини таъминлаш, пахта йиғим-теримига пухта тайёргарлик кўриш ва тракторчилар ўртасида ҳаракат интизомини мустаҳкамлаш мақсадида махсус «Трактор» тадбири ўтказиладиган бўлди. Ушбу тадбир давомида давлат автомобиль назорати бошқармаси ходимлари билан бирга вилоят ички ишлар бошқармасининг бошқа хизмат ходимлари ҳам аниқ режалар асосида иш олиб борадилар. Бутун ойлик давомида ва ундан кейинги даврда тракторчилар орасида йўл ҳаракати интизомини янада мустаҳкамлаш, турли хил ҳодисалар олдини олиш бўйича изчил иш олиб борилади, ташвиқот ва тарғибот кучайтирилади. Хўжаликлар, бирлашма ва ташкилотларнинг раҳбарлари, мутасадди ходимлар, қолаверса жамоатчилик ана шу ойликда фаол иштирок этишлари ва ёрдам беришлари лозим.

А. ҚЎШБОЕВ,
Тошкент вилояти ИИБ ДАН бошқармаси ходими, милиция майори.

Тошкент туманидаги В. Каримов номли 1-ўрта мактаб жамоаси она тили ва адабиёт ўқитувчиси Рихсибой Тиллаевга волидаи муҳтарамаси
ТУРСУНОЙ ТИЛЛАЕВАнинг
вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ • TOŞKENT HAQIQATI

Муассис: ТОШКЕНТ ВИЛОЯТИ ҲОКИМЛИГИ

Муҳаррир Фатҳиддин МУҲИДДИНОВ

Манзилимиз: 700000, Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32.

Телефонлар: хатлар ва оммавий ишлар бўлими: 33-40-48
Эълонлар: 33-99-15, 32-57-27.

• Мақолалар, эълон ва билдирувлардаги факт ҳамда далилларнинг тўғрилиги учун муаллифлар, реклама ва эълон берувчилар масъулдир.
• Фойдаланилмаган мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Рўйҳатдан ўтиш тартиби: №8. Буюртма Г-0337. Ҳажми — 2 табоқ, офсет усулида босилди, қоғоз бичими А-2.

"Шарқ" нашриёт матбаа-концерни босмахонаси. Корхона манзили: "Буюк Турон" кўчаси, 41-уй. Нашр кўрсаткичи: 64672. Босишга топшириш вақти — 20.30. Босишга топширилди — 18.00. 1 2 3 4 5 6